

Национален механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе

Одделение за
унапредување на
рамноправноста
пomeѓу половите

Национален механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе

**Одделение за
унапредување на
рамноправноста
помеѓу половите**

ОДДЕЛЕНИЕ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА РАМНОПРАВНОСТА ПОМЕГУ ПОЛОВИТЕ

Со одлука на Владата на РМ, во јануари 1997 година, формирано е Одделението за унапредување на рамноправноста помеѓу половите (ОУРП) во рамките на Министерството за труд и социјална политика.

Основна функција на ОУРП е позитивно да влијае на унапредувањето на положбата на жената и да ја промовира рамноправноста помеѓу половите во согласност со меѓународните конвенции кои Република Македонија ги ратификувала, обезбедувајќи им на жените целосно уживање на човековите права. Ваквата функција ОУРП ја спроведува преку иницирање на конкретни активности од Националниот план за акција за полова рамноправност, усвоен од Владата на РМ во 1999 година, со цел да се постигнат целите и приоритетите дадени во истиот.

Исто така, ОУРП ги координира активностите од областа на родовата рамноправност на ниво на владини институции, преку разгледување на законите, подзаконските акти и решенијата кои ги предлага Владата на РМ со давање на свои предлози и иницијативи за надминување на проблемите со кои се соочуваат жените во РМ. ОУРП истовремено соработува и поддржува голем број активности иницирани од страна на невладините организации.

Со донесувањето на Законот за еднакви можности на жените и мажите, една од основните надлежности на ОУРП е имплементирање на Законот, како и следење и надзор над спроведувањето на овој закон.

Контакт - информации:

Одделение за унапредување на рамноправноста помеѓу половите
Канцеларија на Национален механизам за упатување
Даме Груев бр.14
1000 Скопје
Тел./факс: 02/3129308;
Тел.: 02/3120 569; 02/3106-469
е-маил: nmuofficemk@yahoo.com

Подготвено од проектниот тим:

Елена Грозданова - раководител на ОУРП
Светлана Цветковска - координатор на канцеларија на НМУ
Игор Васевски - теренски координатор
Ленче Коцева - правен советник

Дизајн: Пол Р. Адамс за Тетрагон
Печатење и продукција: Тетрагон

Публикацијата е отпечатена со поддршка на Набљудувачката мисија на ОБСЕ во Скопје.

Содржината на ова издание не значи дека секогаш ги одразува погледите или ставовите на набљудувачката мисија на ОБСЕ во Скопје.

СОДРЖИНА

	Вовед	9
.....01	Заложбите на Министерство за труд и социјална политика во борбата против трговија со луѓе.....	12
.....02	Поддршка и соработка на ОБСЕ (Организација за Безбедност и Соработка во Европа Набљудувачка Мисија во Скопје).....	13
.....03	Соработка помеѓу МВР и НМУ на полето на борбата против трговијата со луѓе/деца.....	16
.....04	Соработка со Отворена порта.....	16
.....05	Соработка со ИОМ (Интернационална Организација за Миграција).....	17
.....06	Извештај на НМУ 2005-2006.....	17
.....07	Анализа на капацитетите на номинираните социјални работници.....	23
.....08	Извештај за постојната законска регулатива.....	34
.....09	Анализа на базата на податоци за потенцијалните жртви на трговија со луѓе.....	50
.....10	Изводи од извештајот за евалуација (Период: септември 2005 - јули 2006).....	58
.....11	Меморандум за соработка.....	63
.....12	Фото Галерија.....	66

Вовед

Во својот извештај за трговија со луѓе за 2005 година Стејт Депарментот информираше дека 600.000 до 800.000 луѓе на меѓународно ниво се тргувани, 80% од нив се жени и девојчиња - жртви на најразлични форми на експлоатација, а особено на сексуална експлоатација, присилна работа и трговија со органи. Според Меѓународната организација на трудот (исто така извештај од 2005-та) околу 40% од вкупниот број на жртви се деца, 98% од жртвите на сексуална експлоатација се жени и девојчиња.

Интензитетот на овој феномен во Европа е во тесна врска со политичката и економската состојба, што создава сиромаштија и ја интензивира миграцијата, која најчесто ја сочинуваат жени.

Предизвикот за Европа е двоен. Европската политика, од една страна, мора да ги поддржува и да учествува во економскиот развој и социјалната заштита на земјите од централниот и источниот регион, кои се најчесто земји на потекло на жртви на трговија со луѓе. Од друга страна, европските држави на дестинација мора да развиваат механизми за систематска поддршка и помош на жртвите во соработка со социјалните партнери и невладините организации.

Нашата држава преку специјално формираниот Национален комитет за борба против трговија со луѓе и илегална миграција, изработи Стратегија и Национален план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција. Планот веќе постигна важни позитивни резултати.

Учеството на Министерството за труд и социјална политика во овие активности е цврсто и континуирано, имајќи предвид дека проблемот со насилството врз жените и децата е еден од политичките приоритети.

Феноменот на модерното ропство е комплексен, тој мора да биде разгледуван и превениран во рамки на напорите во борбата против организираните криминал, превенција и казнување на кршењето на човековите права.

Да се превенира или елиминира овој феномен акција од страна само на државата не е доволно и адекватно. Тоа што е потребно е соработка помеѓу владините институции, меѓународните организации и граѓанскиот сектор. Државата треба да соработува и активно да ги поддржува напорите на невладините организации и понатаму со цел да се: превенира и елиминира овој феномен.

Борбата против насилството диктира насочување на интервенциите не само кон обновување на општествената структура туку и кон зацврстување на почитувањето на основните човекови права, а особено на правата на жените. Во исто време, борбата против трговијата со луѓе бара мобилизирање на секој од нас, затоа што проблемот се проширува директно во општеството разградувајќи ги институциите.

Проблемот нè засега сите.

Министер,
Љупчо Мешков

**Заложбите на Министерството за труд и социјална политика
во борбата против трговијата со луѓе**

**Поддршка и соработка на
Организација за Безбедност и Соработка во Европа
Набљудувачка Мисија во Скопје**

Заложбите на Министерството за труд и социјална политика во борбата против трговијата со луѓе

Во согласност со интересите и напорите на меѓународната заедница за заедничко дејствување во спречувањето на трговијата со луѓе и имплементација на Националната програма за борба против трговија со луѓе и илегална миграција, Министерството за труд и социјална политика ги интензивира, надгради и прошири мерките и активностите за превенција и заштита на жртвите на трговија со луѓе, особено со жени и деца.

Во тој контекст, во Министерството за труд и социјална политика од септември 2005 година успешно функционира канцеларијата на Националниот механизам за упатување, формирана во рамките на проектот што го реализираа Министерството за труд и социјална политика и Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција во соработка со мисијата на ОБСЕ во Република Македонија. Во овој проект се вклучени центрите за социјална работа, локалните институции, невладините организации, Сојузот на организации на социјалните работници и комисиите за родова рамноправност од единиците на локалната самоуправа.

Канцеларијата за упатување на жртви на трговија со луѓе промовира една добра пракса на демократско градење на институции, преку унапредување и координирање на ефективните врски помеѓу државните институции и граѓанското општество, но исто така ги информираме јавноста и државните органи дека е потребно менување на перцепцијата за трговијата со луѓе, со цел да се сфати дека трговијата со луѓе е флагрантно кршење на човековите права на жртвата. Непосредни носители на сите активности во областа на социјалната заштита за превенција и намалување на трговијата со луѓе на локално ниво се центрите за социјална работа.

Имајќи предвид дека центрите за социјална работа се функционални институции кои извршуваат бројни задачи во остварувањето на превентивните активности во социјалната заштита, секојдневно се сретнуваат со најразлични категории на граѓани, особено со жени и деца кои можат да бидат потенцијални жртви на трговија со луѓе.

Остварувајќи ги своите активности преку интердисциплинарна тимска работа во која се вклучени и социјалните работници кои претставуваат носечки кадар во центрите за социјална работа, во натамошниот период својата работа ќе треба да ја насочат во активности за превенција и заштита на жртвите на трговија со луѓе особено деца.

Центрите за социјална работа својата работа ќе ја реализираат преку:

- откривање или препознавање на жртвите на трговија со луѓе,
- давање помош и заштита, градење мрежа на соработка на локално ниво,

- подигање на јавната свест во смисла на превентивни активности, а во непосредната помош на жртвите веќе соработуваат со канцеларијата на националниот механизам за упатување во Министерството за труд и социјална политика.

Со цел успешна реализација на овие активности и воедначен пристап во стручната работа на сите центри за социјална работа, Министерството за труд и социјална политика ќе пропише одреден број на стручни документи за што ќе бидат ангажирани релевантни институции и експерти.

Имајќи го предвид фактот дека за успешна реализација на овие активности се потребни и соодветни просторни и технички услови за работа со жртвите на трговија особено со децата, Министерството за труд и социјална политика во соработка со мисијата на ОБСЕ во Република Македонија и канцеларијата на УНИЦЕФ обезбеди канцелариски мебел и техничка опрема за 15 центри за социјална работа, но и за канцеларијата на Сојузот на организации на социјалните работници на Република Македонија, каде ќе функционира канцеларијата на Националниот механизам за упатување.

Со цел континуирано јакнење на стручните профили во надлежните центри за социјална работа со поддршка на Меѓународната организација за миграции - ИОМ, беа организирани шест семинари и дополнително едуцирани 120 социјални работници и членови на комисиите за родова рамноправност во неколку единици на локалната самоуправа. Исто така беа реализирани 4 семинари за обука на психолози, педагози и правници во кои беа вклучени и невладини организации. Во изминатиот период Министерството за труд и социјална политика во соработка со канцеларијата на УНИЦЕФ организираше специјална обука за номинираните социјални работници од 27 центри за социјална работа и деташираните инспекторите за борба против трговија со деца во Министерството за внатрешни работи, што значи дека министерството континуирано продолжува да реализира активности од ваков карактер, а сè со цел да се намали овој вид на криминал во нашата држава. Во рамките на соработката со УНИЦЕФ, министерството изработи и Програма за ресоцијализација и реинтеграција на деца-жртви на трговија со луѓе, во врска со која во тек е реализација на обуки со стручните тимови на центрите за социјална работа.

Министерството за труд и социјална политика и координативната канцеларија на Националниот механизам за упатување и понатаму ќе го поддржуваат создавањето на рамката за соработка на сите надлежни државни институции, со што Република Македонија ќе може да ги исполни сопствените обврски за заштита и унапредување на човековите права на жртвите на трговија со луѓе, во координација и стратешко партнерство со граѓанското општество и другите учесници кои работат на ова поле.

Елена Грозданова,
раководител на ОУРП

Поддршка и соработка со набљудувачката мисија на Организација за Безбедност и Соработка во Европа Набљудувачка Мисија во Скопје

Кажано со терминологијата на Организација за Безбедност и Соработка во Европа Набљудувачка Мисија во Скопје, Националниот механизам за упатување (НМУ) претставува еден систем за соработка преку кој државните институции ги исполнуваат своите обврски за заштита и промоција на човековите права на жртвите од трговија со луѓе, притоа координирајќи ги нивните напори во едно стратешко партнерство со граѓанското општество. Понатаму, НМУ работи на подобрување на националната политика и процедури за широк обем на прашања во врска со жртвите, како што се прописите за престој и репатријација, компензација на жртви и заштита на сведоци. Важно е тоа што НМУ може да постави референтни точки со цел да се процени дали државните цели за борба против трговија со луѓе се остварени.

Структурата на еден НМУ варира во секоја земја. Спроведувањето на една сеопфатна политика за борба против трговија со луѓе, која е заснована на човековите права, треба да се гледа како еден елемент на демократско и транспарентно управување, засновано на владеењето на правото. Оттаму, градењето и јакнењето на релевантните локални и национални институции е клучен предуслов за ефикасни мерки во борбата против трговијата со луѓе. Исто така, достигнувањата на овој механизам се предмет на периодични евалуации, со цел да се идентификуваат одредени недостатоци и истиот да се адаптира согласно со развиените потреби и услови. Локално, НМУ беше дизајниран земајќи ги предвид домашните околности и беше прилагоден со цел да ги задоволи потребите на земјата.

Централен дел на секој НМУ е процесот на лоцирање и идентификување на можните жртви на трговија луѓе, кои се општо познати како "претпоставени тргувани лица". Овој процес ги вклучува сите различни организации инволвирани во НМУ, кои треба да соработуваат со цел да се обезбеди помош на овие претпоставени жртви, преку нивно упатување до специјализирани служби. Министерството за труд и социјална политика ја потврди сопствената улога и одговорност во оваа област и го направи првиот чекор во мобилизирањето на одговорот на трговијата со луѓе низ целата земја. Овој прв чекор не беше лесно да се направи. Спроведувањето на проектот започна во септември 2005 година, преку првична проценка и обемни консултации со релевантните учесници. Неколку месеци подоцна, координативната канцеларија на НМУ беше основана во рамките на министерството, односно Одделението за унапредување на родовата еднаквост. Потоа работите навистина започнаа да се движат. По завршувањето на почетните координативни задачи и обезбедувањето на поддршката од клучните играчи, координативната канцеларија на НМУ ги спроведе првите упатувања. Денес, благодарейќи на лицата вработени во канцеларијата на НМУ, со гордост може да кажеме дека концептот и овој проект се добро познати и ценети низ целата земја: во центрите за социјална работа, партнерите од невладините организации и контакт-лицата во другите министерства.

Досега двете главни цели се постигнати. Имено, се докажа дека про-

цесот кој води кон идентификацијата на жртвите функционира, исто така благодарение на одличната работа на социјалните работници низ земјата. Иако повеќето од социјалните работници беа почетници во арената за борба против трговија со луѓе, тие демонстрираа и посветеност и професионализам. Поспецифично, ваквиот позитивен резултат исто така придонесе во попрецизната проценка на размерот на оваа појава. Исто така, покрај придонесот во прибирање и обработка на веродостојни податоци, придонесе и во идентификувањето на трендовите и моделите.

Втората главна цел, подобрувањето на координацијата на расположливата поддршка, исто така бележи еден сигурен напредок. Во денешно време, институциите што обезбедуваат помош се многу подобро координирани благодарение на водството на едно централно координативно тело, односно канцеларијата на НМУ, со што се избегнува удвојување на напорите.

Соработката помеѓу владините и невладините претставници е значително подобрена и е регулирана со ad hoc меморандуми за соработка. Ваквото решение ги одразува најдобрите европски практики и истовремено ги усогласува домашните механизми со европските и меѓународните стандарди. Клучната улога на граѓанското општество стана поочигледна во областите поврзани со превенција и помош, каде што граѓанското општество одигра клучна улога преку дополнување на функциите на владините тела.

Стабилниот напредок кој е постигнат до денес, може дополнително да се унапреди преку соочување со преостанатите недостатоци во областа на гонењето на сторителите, заштитата на жртвите и оперативните постапки. Органите на прогонот треба да ја подобрат соработката со другите органи од НМУ, коишто се вклучени во фазата на идентификација. Без ваквото подобрување, ќе продолжи нецелосното следење во областа на истражната постапка, кривичното гонење на сторителите и компензацијата на жртвите. Во врска со оперативните постапки, се јавува потреба од насочување на поголеми напори за постигнување на консензус помеѓу сите учесници, со цел да се промовира сопствеништвото врз овие процедури.

Му изразувам мое особено признание на Министерството за труд и социјална политика, за брзото основање на канцеларијата на НМУ, како и за демонстрирањето на посветеност и ентузијазам во воспоставувањето на овој механизам. Би сакала да изразам благодарност до УНИЦЕФ и ИОМ за нивниот придонес и поддршка преку иницијативите за обука.

Сите овие напори имаат цел да ги заштитат жртвите и да им обезбедат неопходна помош, со цел да се обезбеди нивна благосостојба и реинтеграција во општеството.

Моника Портиљо,
виш офицер за владеење на правото,
Организација за Безбедност и Соработка во Европа
Набљудувачка Мисија во Скопје

**Соработка помеѓу МВР и НМУ на полето
на борбата против трговијата со луѓе/деца**

**Соработка со ИОМ
(Интернационална Организација за Миграција)**

Извештај за НМУ 2005-2006

Соработка помеѓу МВР и НМУ на полето на борбата против трговијата со луѓе/деца

Поаѓајќи од фактот дека трговијата со луѓе претставува сериозно кршење на фундаменталните човекови права кое државите имаат должност да го спречат, МВР во делот на своите надлежности во рамките на Одделот за организиран криминал формира посебно одделение со цел организирано да се спротивставува на сите облици на трговијата со луѓе во земјата и да воспостави домашна и меѓународна соработка со задолжени институции, агенции и служби од другите министерства при Владата на Република Македонија, како и меѓународни и домашни НВО.

Министерството за внатрешни работи - Одделението за борба против трговија со луѓе и друг насилен криминал и Министерството за труд и социјална политика - Националниот механизам за упатување (НМУ), во изминатиот период развија единствен модел на институционална соработка и комуникација помеѓу институциите и извршителите.

Одделението за борба против трговијата со луѓе активно соработува со институциите на системот, вклучително и НМУ, на повеќе нивоа: превенција, интервенција, заштита и едукација, а клучот на добрата соработка лежи во почитување на надлежностите и пристап на тимско дејствување со професионално градење капацитети и создавање на мрежа на стручни работници.

Во таа насока, за одбележување се спроведените едукации во организација на НМУ, поддржани од ОБСЕ и УНИЦЕФ, за деташираните социјални работници задолжени за борба против трговија со луѓе и деца кои беа целна група на циклус обуки - семинари за трговија со луѓе, со цел стручно постапување, водење адекватно интервју и меѓусебно запознавање заради преземање координирани активности во регионите од каде доаѓаат.

Продлабочување, унапредување на соработката и заеднички активности за реализација во наредниот период помеѓу МВР и НМУ ќе се одвиваат во насока на правилна и брза идентификација на жртвите на трговијата, давање поддршка, враќање и реинтеграција на жртвите, особено децата-жртви,

продолжување со обуки и семинари за градење на институционалните капацитети, востановувањето на единствен информативен систем; информативно-пропагандното влијание врз јавното мислење, како и официјализирање на меѓусебната комуникација.

За одбележување е особено добрата соработка на НМУ и Подгрупата за борба против трговија со деца на планот на борбата против овој криминал, со цел заштита на децата во Република Македонија од трговија и експлоатација и давање апсолутен приоритет на правата и интересите на децата согласно со Акционен план за спречување на трговијата со деца чија имплементација следи.

*Главен инспектор во Одделение за борба против трговија со луѓе и претседавач на Подгрупа за борба против трговија со деца
Санија Бурарева*

Социјални работници - Соработка ИОМ (Интернационална Организација за Миграција)/МТСП

Претходната воспоставена одлича соработка помеѓу Меѓународна организација за Миграции и Министерството за труд и социјална политика беше унапредена преку операционална димензија со имплементација на "Против трговијата: Превенција и активности за зајакнување на капацитетите во Косово и Македонија" проект кој е подржан од страна на Владата на Финска.

Со овој проект ИОМ Скопје и Министерството за труд и социјална политика (МТСП) посебно со Одделението за унапредување на рамноправноста помеѓу половите и Канцеларијата на Националниот Механизам за Упатување соработуваа во реализацијата на повеќе активности како следниве:

- Спроведување на обуки сесии за социјалните работници и членовите на Комисиите за полова рамноправност во локалните заедници во Македонија - во периодот на Април - Јуни 2006. Со петте тренинзи се обучени 116 социјални работници од 27 Центри за социјална работа низ целата земја

исто така се обучени десетте локални комисији за родова рамноправност.

- Спроведување на обуки за професионалци кој работат во Центрите за социјална работа низ земјата и локални НВО партнери - 96 професионалци од ЦСР и локалните НВО-ции добија обуки за трговијата за луѓе и интервјуирање со жртви на трговија.

- Спроведување на основни микро-проекти за превенција - вкупно 5 микро проекти се спроведени: Два (2) во ЦСР Кочани, Два (2) во ЦСР Битола, и еден од Одделението за унапредување на половата рамноправност и канцеларијата на Националниот механизам за Упатување (насочени кон ранливите групи и работа на подигање на свеста и превенција во борбата против трговијата со луѓе и утврдување на професионалци од различни профили кој работат на локално ниво можат да допринесат за превенцијата во трговијата со луѓе во локалната заедница).

- Активно учество во Директна асистенција и упатување во услугите на работната група.

- Учество на Состаноците на Управувачкиот Одбор вклучување во процесот на одлучување преку целото проектно спроведување.

Вклучување на МТСП/ОУПР во националните активности против трговијата од главно значење посебно во областа на превенцијата на трговијата со луѓе, предвремено идентификување во процесот на трговијата со луѓе и правилно упатување на жртвите на трговија со луѓе и ефективна поддршка и реинтеграција на тргуваната жртва. Министерството за труд и социјална политика исто така директно учествуваше во директна сервисна асистенција на странски жртви (незначителен број) преку давање на одмерена социјална заштита (во привремена форма на старателство) малолетници жртви на трговија.

ИОМ Скопје и канцеларијата на Националниот Механизам за Упатување иницираа а координиран пристап за директна асистенција во процесот на ресоцијализација на домашните жртви на трговија.

ИОМ силно верува дека преку зголемување на локалните и централните капацитети на Министерството за труд и социјална политика на Република Македонија ќе ја развие ангажираноста и ефикасноста на актерите вклучени во борбата против трговијата со луѓе.

Препораки од НВО "Отворена порта" - Ла Страда Македонија до Националниот механизам за упатување при МТСП

НВО "Отворена порта" - Ла Страда Македонија е организација која активно работи на полето на борба против трговија со луѓе преку следниве програми: информирање и лобирање, превенција и едукација и директна поддршка на жртви од трговија со луѓе.

Во склоп на програмата за давање директна поддршка на жртви од трговија со луѓе, од јули 2005 година започна со работа проектот Резиденција - Прифатилиште за згрижување на жртви од трговија со луѓе.

Во изминатиот период беа згрижени вкупно 13 клиенти од следниве категории: претпоставени, потенцијални и жртви на трговија со луѓе. Начинот на упатување на жртвите е следен: Националниот механизам за упатување, МВР, СОС-линија за помош од трговија со луѓе, како и локални и регионални невладини организации.

Од особена важност за начинот на упатување на жртвите од трговијата со луѓе е Националниот механизам за упатување при МТСП. На 14 јули 2006 година НВО "Отворена порта" и МТСП/НМУ потпишаа меморандум за соработка, каде се утврдија процедурите и начините на соработка со цел да се подобрат услугите на жртвите од трговија со луѓе. Со отворањето на канцеларијата на Националниот механизам за упатување беа препратени во Прифатилиштето 4 случаи на жртви на трговија со луѓе.

Овој податок укажува на фактот дека постоењето на НМУ е потребен при процесот на препознавање, упатување, како и при процесот на реинтеграција на жртвите од трговија со луѓе.

Наедно, преку Националниот механизам за упатување се подобри контактите со центрите за социјална работа, значајни при процесот на реинтеграција и ресоцијализација на клиентите сместени во прифатилиштето.

Благодарение на Националниот механизам за упатување, жртвите на трговија со луѓе се информирани за постоење на прифатилиштето и за

услугите што им ги нудиме на клиентите. Се надеваме дека досегашната успешна соработка ќе продолжи и понатаму.

НВО "Отворена порта" - Ла Страда Македонија

Национален механизам за упатување Извештај за септември 2005 - декември 2006

Министерството за труд и социјална политика од септември 2005 година го реализира проектот Национален механизам за упатување (НМУ) со поддршка на Мисијата на ОБСЕ во Скопје.

Проектот овозможува институционализиран и операционализиран Национален механизам за упатување (НМУ), со цел да го зајакне капацитетот на државата за обезбедување на адекватна идентификација, помош и заштита, базирани на меѓународните човекови права, на сите жртви на трговија со луѓе, особено на малолетниците, без оглед на националноста, етничката припадност, возраста или полот.

Во координативната канцеларија на НМУ на овој проект работи тим од четири члена и тоа: консултант, координатор на проектот, теренски координатор и правен застапник.

Реализирани активности Едукации

Центрите за социјална работа (ЦСР) се едни од главните актери во идентификацијата и упатувањето на жртвите до достапната помош. За систематското градење на капацитетите на социјалните работници беше одржана серија од 14 семинари поддржани од ОБСЕ, УНИЦЕФ и ИОМ, во кои беа вклучени и деташираните

инспектори од МВР за борба против трговија со луѓе, стручните тимови од ЦСР (психолог, педагог и правник), комисиите за родова еднаквост од локалните единици и НВО.

Номинираните 58 социјални работници поминаа 3 обуки (една основна обука за борба против трговија со луѓе и две специјализирани обуки за работа со жртвите на трговија со луѓе и работа со деца-жртви на трговија). Во обуката за работа со деца-жртви на трговија беа вклучени 20 инспектори од МВР, деташирани за борба против трговија со луѓе, инспектори кои работат на проблемот со малолетничка деликвенција и со семејно насилство.

Дополнително за основниот тип на обука беа обучени уште 116 социјални работници, 96 лица од стручните тимови, 20 лица од комисиите за еднакви можности на жените и мажите во единиците на локалната самоуправа и 30 претставници на НВО од различни градови.

Опремување на канцеларии

Донацијата од компјутерска опрема и канцелариски мебел обезбедена од ОБСЕ, иницираше позитивен напредок во логистичката поддршка на ЦСР низ земјата, како и пристојни услови за работа на социјалните работници. Иницијалната донација на осум ЦСР од страна на ОБСЕ, како и позитивното влијание на работата на центрите влијаеше на охрабрувањето на УНИЦЕФ дополнително да опреми уште седум центри и наедно адаптирајќи 15 ЦСР во пријатни детски катчиња. Овие канцеларии функционираат во ЦСР во: Тетово, Кичево, Дебар, Охрид, Битола, Прилеп, Велес, Кочани, Струмица, Делчево, Куманово, Крива Паланка, Струга, Гевгелија и Штип.

Овие канцеларии служат за работа со потенцијални жртви на трговија со луѓе, за работа со малолетни лица, и истите можат да ги користат и деташираните инспектори за борба против трговија со луѓе, како и истражните судии.

Студиски посети

Во текот на 2006 година канцеларијата на НМУ организираше и имплементираше две студиски посети во Албанија и Бугарија (во 2005 година студиска посета во Србија за 10 лица). Студиската посета во Албанија, потпомогната од страна на "Terres des Hommes" и партнерите од Албанија, се оствари од 7 до 10 мај 2006 година. На неа учествуваа 10 членови од националната делегација сочинета од социјални работници, директори на центрите за социјална работа и персоналот од канцеларијата на НМУ. Канцеларијата на НМУ, од 11 до 13 јуни 2006 година, организираше и реализираше студиска посета и во Софија, Бугарија, за пет лица, потпомогната од ГФФ на Пактот за стабилност во Бугарија. Студиската посета имаше цел размена на искуствата и "учење на лекцијата" од страна на социјалните работници кои се дел од НМУ и институциите, меѓународните организации и НВО кои работат на полето на превенција и заштита на жртвите од трговија со луѓе во соседните земји.

Упатување

Канцеларијата на НМУ беше вклучена во неколку случаи на упатување, кои се однесуваа на лица за кои се претпоставува дека се жртви на трговија со луѓе и на идентификувани жртви. Преземените активности на канцеларијата на НМУ вклучуваа разновидни активности од страна на персоналот, почнувајќи со менаџирање на информации, преку упатување на жртвите до директните обезбедувачи на помош, сместување во засолниште, завршувајќи со следење на судските случаи.

Исто така се остварени неколку посети за следење на работата на засолништето водено од НВО "Отворена порта", со цел да се направат разговори со упатените жртви и исто така, да се разговара за сите случаи, да се процени ситуацијата и состојбата на жртвите и да се проценат нивните потреби.

База на податоци

Канцеларијата на НМУ води електронска и печатена база на податоци, која содржи информации за сите активности за индивидуални случаи. Во текот на 2006 година, во канцеларијата на НМУ од центрите за социјална работа се доставени податоци за 23 случаи на идентификувани и потенцијални жртви на трговија со луѓе. Четири од нив преку НМУ беа упатени до прифатилиштето на "Отворена порта", а другите се вратени во семејствата. Во два ЦСР се координираше поставување на времен старател за 4 малолетни лица, странски државјани сместени во Транзитниот центар, а преку надлежните министерства се координираше утврдувањето на можностите за репатријација на децата во матичните држави.

За 4 македонски државјанки се координираше постапка за проценка на семејства и утврдување на можности за нивно враќање и прифаќање во Македонија.

Координативната канцеларија создаде неколку документи за база на податоци, кои содржат информации за организациите кои овозможуваат услуги за жртвите од трговија, како и информации за сервисите кои се овозможени од самата канцеларија на НМУ. За таа цел, сите ЦСР во земјата беа контактирани со цел тие да обезбедат и постојано да доставуваат извештаи за помошта која им е дадена на жртвите. Дополнително, се разви стандардизиран прашалник за евиденција и за работа на случаи, но и анализа на податоци и размена на информации со цел да се добијат посигурни факти за идните процесуирања. Овие податоци постојано се дополнуваат во базата на податоци на НМУ.

Позитивно достигнување е дека од страна на Заводот за социјални дејности се изработени таканаречените инструменти за социјални институции во листите за евиденција за ЦСР каде како нова категорија на корисници е воведена - жртви на трговија со луѓе. Канцеларијата на НМУ, исто така, работи заедно со Заводот за социјални дејности на подготовката на Прашалникот за жртви на трговија со луѓе, како дел од листата на евиденција, со цел да се соберат унифицирани податоци кои ќе бидат обработени во иднина.

Како посебна компонента на дата-базата е и база на податоци за сите индивидуи што примиле обуки за прашања врзани за трговија со луѓе.

Трета компонента во дата-базата се податоците добиени од истражувањето за капацитетите на номинираните социјални работници во НМУ. Добиените податоци се структурирани во 3 комплементарни дела и се однесуваат на:

- социо-професионалните карактеристики на номинираните социјални работници,
- административните капацитети и услови во кои работат номинираните социјални работници и
- самоидентификацијата со НМУ.

Правна анализа

Изготвена е правна анализа на законската регулатива која е релевантна за НМУ. Целта на оваа анализа беше да ја детектира слабоста на законскиот систем во однос на заштитата и превенцијата од трговија со луѓе и поведување кривична постапка против сторителите, како и да даде препораки кои ќе ја подобрат грижата за жртвите од трговија и целата ситуација.

Тркалезна маса

Во декември 2005 година е одржана тркалезна маса со цел релевантните институции да се запознаат со концептот на националниот механизам за упатување, како и со проектните активности што ќе се реализираат во наредниот период.

На 21 април 2006 година, Канцеларијата на НМУ ја одржа втората тркалезна маса на тема: "Функционирање на НМУ за жртви на трговија со луѓе - постигнати резултати и предизвици". Целта на оваа тркалезна маса беше да ги собере претставниците и директорите од сите ЦСР, другите социјални работници, НВО и претставниците на меѓународните институции, владините службеници, на едно место за да дискутираат за достигнувањата на НМУ во земјата.

На 12 декември 2006 година се одржа третата тркалезна маса на тема "Улогата на Центарот за социјална работа во превенцијата и заштитата на жртвите на трговија со луѓе". Реториката беше насочена кон разгледување на ресурсите со кои се располага, проблемите со кои се соочуваат центрите и препораки за идни активности.

Работни средби и посети на ЦСР

Со цел да се продлабочи соработката помеѓу ЦСР, полицијата и НВО-сектор, да се запознаат присутните со тековните активности на канцеларијата на НМУ, како и со плановите за идните активности, направени се четири регионални средби во Охрид, Битола, Прилеп и Кичево и одржани се осум работни средби во ЦСР во Тетово, Гостивар, Гевгелија, Велес, Свети Николе, Кочани, Струмица и Куманово.

Соработка

Канцеларијата на НМУ воспостави цврсти контакти со многу владини институции и невладини организации. Потпишан е Меморандум за разбирање со НВО "Отворена порта" за воспоставување на официјална комуникација и систем за упатување и започнување на идната соработка. Во тек е постапка за потпишување на Меморандум за разбирање со МВР. Канцеларијата на НМУ одржува блиска соработка и координација со сите локални коалиции за борба против трговија и комисиите за еднакви можности на жените и мажите во локалните единици.

На неколку наврати Канцеларијата на НМУ му ги прикажа своите активности на Секретаријатот на националната комисија, и дополнително подготви пишан извештај за својата работа и го поднесе на Секретаријатот.

Одржани се и редовни координативни состаноци со меѓународните организации кои имаат програми за борба против трговија со луѓе во РМ. Целта на

овие координативни состаноци беше размена на информации и информирање за реализирањето на активностите во рамките на проектот НМУ, како и идните планови и насоки за работа.

Програма за ресоцијализација и реинтеграција на деца-жртви на трговија со луѓе

Со поддршка на УНИЦЕФ е изготвена Нацрт-програма за ресоцијализација и реинтеграција на деца-жртви на трговија со луѓе. Овој документ беше разгледуван на јавна расправа и од содржински аспект беше оценет како сеопфатен, со потреба од мали дообјаснувања за периодот на спроведување и инженерциите на Министерството за образование. До крајот на 2006 година се одржани 4 обуки за стручните тимови од ЦСР за имплементација на програмата. Врз основа на оваа програма, ЦСР во текот на својата работа ќе треба да изготвуваат индивидуални програми за ресоцијализација и реинтеграција за секој случај посебно.

Стандардизација на постапувањата

Во тек е изработка на Упатство за постапување за заштита на жртвите на трговија со луѓе-државјани на РМ. Овој документ ќе ги содржи стандардните процедури кои ќе бидат преземени од страна на надлежните институции. Упатството ќе биде проследено до сите ЦСР и деташираните социјални работници во НМУ.

Учество на семинари и конференции

На покана на мисијата на ОБСЕ во Црна Гора, во Подгорица, на семинар за претставници на тимови од Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство и Министерството за образование беше презентиран проектот на НМУ.

Функционирањето на НМУ беше презентирano на семинарите организирани од НВО: Семпер, СОЖМ, Отворена порта и од Црвениот крст на РМ.

Направено е гостување на Македонското радио со емисијата "Слушајте радио", на која исто така се промовира проектот.

Проектот НМУ е регистриран во SEE Liaison Office against Trafficking in Human Beings, која е основана од Пактот за стабилност за Југоисточна Европа во НВО АРСИС од Солун, Р. Грција.

Анализа на капацитетите на номинираните социјални работници

Воведни разгледувања:

Националниот механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе е воспоставена проектна алатка во рамките на Министерството за труд и социјална политика, Одделение за унапредување на рамноправноста помеѓу половите. Под тие услови беа номинирани 58 социјални работници од сите 27 меѓуопштинските центри за социјални работи на територијата на Република Македонија.

Меѓу приоритетните активности на Националниот механизам за упатување беше и е да се зајакне институционалниот капацитет на центрите за социјална работа во борбата против трговијата со луѓе, но со социјално-превентивен предзнак кон проблемот на трговијата со луѓе, т.е. социјалните работници вработени во ЦСР да се здобијат со знаења, вештини и теориско практично искуство за проблемот на трговијата со луѓе.

За таа цел од страна на канцеларијата на НМУ е подготвен и дистрибуиран анкетен прашалник до номинираните социјални работници, кој има цел да ги анализира и утврди професионалните капацитети на номинираните социјални работници. Анкетниот прашалник е составен од 20 прашања од комбиниран карактер (отворен - затворен тип и структурирани - полуструктурирани прашања).

Генерализиран, анкетниот прашалник е составен од 3 комплементарни делови за објективизација на капацитетите на номинираните социјални работници и тоа на следниов начин:

- А. Социо-професионалните карактеристики на номинираните социјални работници
- Б. Административните капацитети и услови во кои работат социјалните работници
- В. Самоидентификување со НМУ

2. Анализа на податоците

А. Социо-професионалните карактеристики на номинираните социјални работници.

2. А.1

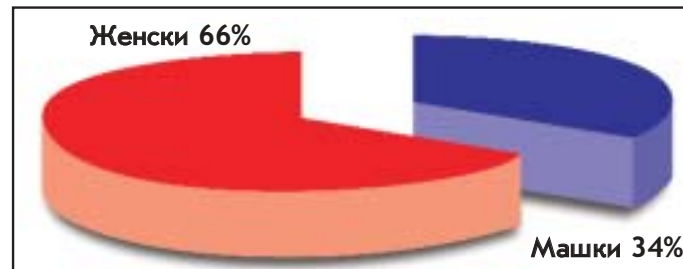
Човековиот потенцијал на Националниот механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе, особено со жени и деца, е битен заради целосно, доследно и професионално имплементирање на активностите што се предвидуваат. Со таа цел увидот во човечки капацитети е еден од битните предуслови за негова одржливост. Од спроведеното анкетаирање се утврдени следните состојби на социо-професионалните карактеристики на номинираните социјални работници.

Прилог бр. 1

Половата застапеност во НМУ

Пол	Апсолутна бројка	%
Мажи	19	34%
Жени	37	66%

половата застапеност

Заклучоци:

Половата застапеност во НМУ од номинираните социјални работници е со реална и објективна доминантност на жените, пред сè заради специфичноста на проблематиката што се извршува.

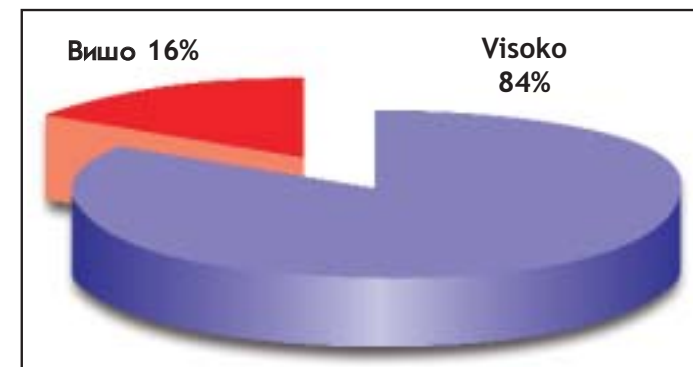
Таа специфичност се однесува на тоа што најголем број на жртви на трговија со луѓе во Република Македонија се жени и деца.

2 .А.2

Втора варијабла за анализа од прашалникот е **видот и степенот на образование** на номинираните социјални работници од центрите за социјална работа вклучени во НМУ.

Прилог бр. 2
степен на образование

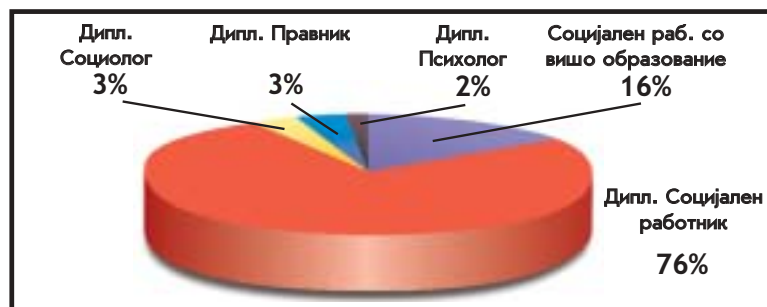
Степен на образование	Резултати	%
Вишо	9	16%
Високо	47	84%

Прилог бр. 3

Вид на образование

Вид на образование	Резултати	
	Апсолутна бројка	%
Социјален раб. со вишо образование	9	16%
Дипл. Социјален работник	44	76%
Дипл. Социолог	2	3%
Дипл. Правник	2	3%
Дипл. Психолог	1	2%

Заклучоци:

Доминантна образовна група во НМУ се социјалните работници со високо образование со 76% и тие го прават скелетот на НМУ, но сепак треба да се има предвид дека се 16% со вишо образование кое го нарушува образовниот профил на спроведувачите на НМУ на терен, што значи дека оваа образовна група е во поодмината старосна граница и на крај од работната кариера.

Се препорачува постепена замена со постојните социјални работници во рамките на ЦСР, доколку ги има, или со вклучување на други образовни профили кои имаат допирност со проблематиката - трговија со луѓе.

2.A.3

Трета варијабла како предмет на анализа е возрастниот опсег и работното искуство на номинираните социјални работници, и таа е прикажана во следниот прилог:

Прилог бр. 4

Просечна возраст:

Просечна возраст на номинираните стручни соработници во НМУ	48 years
Најмлад стручен соработник во НМУ	28 years
Најстар стручен соработник во НМУ	62 years

Просечен работен стаж

Просечен работен стаж	20 years
Најмал работен стаж	3 years
Најдолг работен стаж	35 years

Резултатите покажуваат дека возрастната граница на номинираните лица во НМУ е мошне висока. Групата е премногу застапена со возрастни лица и со долг работен стаж, што може да претставува пречка во идните активности предвидени со НМУ, имајќи ја предвид спецификата и тежината на проблематиката што ја опфаќа Националниот механизам за упатување.

Б. Административно-техничките капацитети и состојби во кои работат номинираните стручни соработници

Располагањето со квантум на знаења и вештини, но и моменталните организациски состојби во 27-те центри за социјални работи, каде тие ги извршуваат (номинираните стручни соработници вклучени во НМУ) своите работни обврски, се битен предуслов за нормално и правилно функционирање на активностите на НМУ.

Со таа цел во рамките на прашалникот еден дел беше наменет за увид, но и предмет на анализа на таквите состојби:

Пред с□, тука се има предвид организациската поставеност на микро ниво (центар за социјална работа),

знаења и вештини за подобро совладување на техничко-административното работење во рамките НМУ,

потоа на што најчесто го искористуваат најголемиот дел од своето работно време,

дали се подготвени, колку и каде ги надградуваат своите знаења и вештини и дали ги имаат сите потребни услови за ефикасно и ефективно работење во центрите за социјална работа.

Во тој контекст се прикажани следните резултати од анализата спроведена од страна на координативната канцеларија на НМУ.

2.Б.1

Колку време посветувате во текот на еден ваш работен дена на (а/б/в/г)?	Степен на посветеност			
	А. Стручната работа	Б. Административно-техничка работа	В. Теренска работа	Г. Разговор со колегите за проблемите
Воопшто не посветувам	Воопшто не посветувам	Воопшто не посветувам	Воопшто не посветувам	
Посветувам колку што ми налага работата	Посветувам колку што ми налага работата	Посветувам колку што ми налага работата	Посветувам колку што ми налага работата	
Се посветувам	Се посветувам	Се посветувам	Се посветувам	
Најмногу се посветувам	Најмногу се посветувам	Најмногу се посветувам	Најмногу се посветувам	

Прилог бр. 1

А. Стручна работа

Б. Административна работа

В. Теренска работа

Г. Колегијална комуникација за проблемите во ЦСР

Стручните соработници во текот на еден работен ден се посветуваат онолку колку што им налагаат работните обврски. Заклучоците се дека тие доминираат со над 50 % и дека номинираните социјални работници вклучени во НМУ посветуваат онолку време колку што им налага работата, оттука би можело да се генерализира дека посветеноста на работата е во рамките на тоа што се бара, толку и се возвраќа.

Индикативни се податоците дека номинираните социјални работници имаат дисперзиран одговор од теренската работа. Друг индикативен резултат е дека работата во тим и комплементарниот однос кон работните обврски е на ниско ниво, што е еден од битните предуслови за работа со жртви на трговија со луѓе. Исто така, во работата со ЦСР и НМУ ни беше укажано дека нивната работа била зголемена од административен карактер, податоците кажуваат дека 2% воопшто не се посветуваат на административната работа, а 71 % се посветуваат онолку колку што им налага работата.

2.Б.2

Знаењата и вештините од компјутерската техника се битен предуслов за побрза и поедноставна комуникација внатре во самата микроединица (Центар за социјална работа), но исто така и со координативната канцеларија на Националниот механизам за упатување и со самото Министерство за труд и социјална политика. Тоа пред сè истакнува дека канцеларијата на НМУ има сопствена електронска и печатена дата-база на потенцијалните и идентификувани жртви на трговија со луѓе. Од тие причини познавањето на одредени алатки се битни за непречена комуникација. Во прилог ги претставуваме добиените обработени податоци.

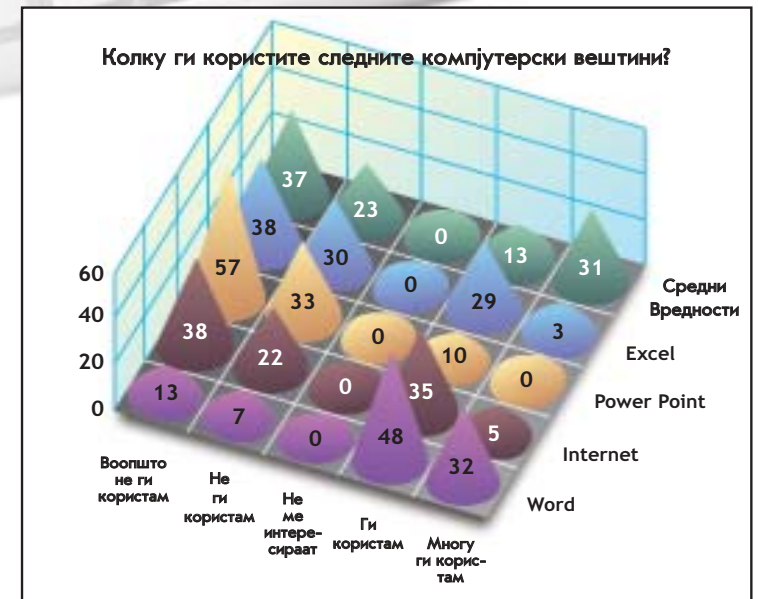
Прилог бр. 2

Колку ги користите следните компјутерски вештини?	Степен на користење				
	Воопшто не ги користам	Не ги користам	Не ме интересираат	Ги користам	Многу ги користам
Word	13%	7%	0%	48%	32%
Internet	38%	22%	0%	35%	5%
Power Point	57%	33%	0%	10%	0%
Excel	38%	30%	0%	29%	3%
Средни Вредности	37%	23%	0%	13%	31%

РЕЗУЛТАТИТЕ

Од резултатите на средните вредности може да се увиди дека нивните знаења за компјутерските вештини се диспропорционални, т.е. дека се движат на релација од многу користење до тоа воопшто да не се користат. За подетален увид може да се погледнат табелата и графичкиот приказ.

2. Б. 3

Прилог 3

Обуката како начин на надградување на знаењата и вештините

Дали посетувате обуки?		
	Апсолутна бројка	%
1. Редовно посетувам и сам инвестирам во обуката	10	18%
2. Посетувам обука само аке се бесплатни	1	2%
3. Посетувам обука само ако ми биде наложено од претпоставените	41	71%
4. Обуките не се битни	1	2%
5. Не сакаат да одговарат	4	7%

Инвестирањето во нови знаења и вештини е еден од предусловите за разбирање на социјалните случувања и за нив е потребно секогаш информираност, како за појавите, исто така и за нивно благовремено пристапување кон идентификација и справување.

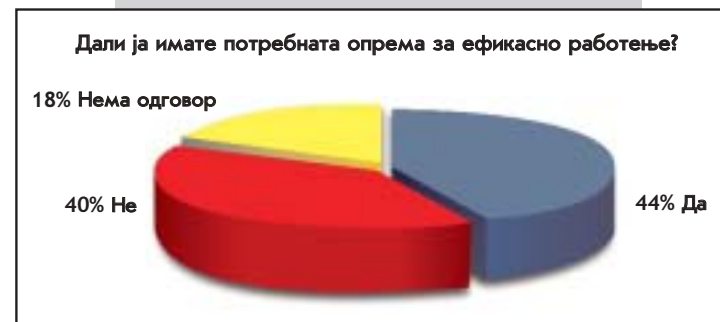
Резултатите говорат дека во рамките на ЦСР, инвестирањето во професијата и нивното занимање има строг хиерархиски карактер, т.е. дека тоа е пресудно од директорите на ЦСР или од останатите претпоставени лица во рамките на институцијата. Самоинвестирањето и покажувањето на повисок степен на стручна и професионална надградба е запоставено со нови знаења.

2. Б. 4

Прилог бр. 4

Дали е потребна дополнителна опрема за подобро функционирање на номинираните стручни соработници?

Дали ја имате потребната опрема за ефикасно работење?		
	Апсолутна бројка	%
Да	22	44
Не	24	40
Нема одговор	9	18

Во рамките на НМУ беше доделена донација со компјутерска опрема за 15 МЦСР за работа со жртви на трговија со луѓе (од вкупно 27 МЦСР), и резултатите само го потврдуваат тој податок. Но интенција и желба на номинираните стручни соработници е да бидат опремени со мобилни телефони (најмногу се изјаснија за нив), а некои и со автомобили за поефикасна работа, а најмалку се искажаа за дополнителна компјутерска опрема.

В. Самоидентификување со НМУ

Самоидентификувањето врз реална проценка на номинираните соработници вклучени во НМУ и нивните намери да учествуваат во понатамошните активности во склоп на НМУ, е намерата на овој дел од анализата. Резултатите имаат цел да изнесат податоци за тоа колку номинираните соработници имаат намера да се активираат во НМУ прифаќајќи ги нивните ставови, но од друга страна, да го изнесат своето мислење за тоа што претходно е направено од страна на НМУ во нивна професионална корист.

Колку тие го прифатија НМУ и како се изјаснуваат во тој поглед?

2. В. 1

Прилог бр. 1

Дали ви се јасни задачите и обврските кои произлегуваат од НМУ?		
	Апсолутна бројка	%
Сосема се јасни	48	86%
Има некои недоволно јасни обврски	3	5%
Премногу се комплицирани	0	0%
Не се соодветни на моето образование и работно место	2	4%
Не сакаат да одговарат	3	5%

2. В. 2

Прилог бр. 2

Потреба од дополнителна обука и добивање на нови сознанија на полето на борба против трговија со луѓе

Дали ви е потребна дополнителна обука?		
	Апсолутна бројка	%
Да	43	78
Не	7	13
Не сакаат да одговарат	5	9

Дали ви е потребна дополнителна обука?

Одговори за тоа каква дополнителна обука им е потребна на номинираните соработници:

1. Нови методи и техники за работа со жртви на трговија со луѓе
2. Индивидуална работа со деца-жртви на трговија
3. Работа со семејство
4. Студиски посети
5. Развивање на соработка со локална самоуправа, полиција, невладин сектор и слично.

Исто така, во рамките на НМУ се направени студиски посети во Бугарија, Албанија и Србија, со цел да се добијат одредени искуства за тоа како функционира и како е поставен НМУ во нивните земји. Со таа намера НМУ направи анализа на тоа колку се тие задоволни од самата студиска посета.

2. В. 3

Прилог бр. 3

Дали сте имале студиска посета надвор од земјата организирана од МТСП НМУ?		
	Апсолутна бројка	%
Да	17	30
Не	35	63
Немаат одговор	4	7

2. В. 4

Прилог бр. 4

Колку сте задоволни од студиската посета?		
	Апсолутна бројка	%
Крајно незадоволен-на	0	0%
Не задоволен-на	0	0%
Делумно задоволен-на	3	17%
Задоволен-на	8	44%
Многс задоволен-на	7	39%

2. В. 5

Прилог бр. 5

Дали сакате да бидете ангажирани како номинирано стручно лице во Националниот Механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе?		
	Апсолутна бројка	%
Да сакам	32	58%
Сакам но сум спречен од објективни причини	3	5%
Сакам но сум спречен од субјективни причини	4	7%
Не сакам	14	25%
Не одговораат	3	5%

Заклучоци

А. Социо-професионалните карактеристики на номинираните социјални работници

Од добиените податоци може да се сублимира дека од номинираните социјални работници 66% се жени, 84% се возраст е 48 години (најмладиот има 28 години, а најстариот 62) и со просечен работен стаж од 20 години. Сепак треба да се напомене дека социјалните работници, туку се професионалци од ЦСР од друг профил, односно психолози, социолози и правници.

Б. Административните капацитети и услови во кои работат социјалните работници

- Генерално може да се заклучи дека колку што налага работата е најчест одговор на прашањата колку се посветуваат на стручната работа 36%, на административно-техничката работа 71%, на теренската работа 29% и на разговор со колегите за проблемите 48%.
- Во однос на користење на компјутерските програми, симптоматично е што како средна вредност се изјасниле 37% воопшто не ги користат, а 23% не ги користат. Најмногу се користи Word - 32%. Позитивно е што никој не се изјаснил за опцијата "не ме интересираат".
- Индикативно е што 71% одговориле дека одат на обука само ако им биде наложено од претпоставените.
- Поделени се мислењата околу потребата од техничка опрема за ефикасно работење, односно во ЦСР во коишто не беа опремени канцеларии, 40% се изјасниле дека им е потребно техничко опремување на канцелариите.
- По голем број ја навеле потребата од службени мобилни телефони за поуспешно функционирање.

В. Самоидентификување со НМУ

- 86% се изјасниле дека сосема се јасни задачите и обврските кои произлегуваат од ангажманот во Националниот механизам за упатување, а 5% дека не се соодветни на нивното образование.
- 78% сметаат дека им е потребна и сакаат дополнителна обука. широк е спектарот на одговори на прашањето за типот на обуката и наведени се повеќе области како што се: нови методи и техники за работа со жртви на трговија со луѓе, индивидуална работа со деца-жртви на трговија, работа со семејство, студиски посети, развивање на соработка со локална самоуправа, полиција, невладин сектор и слично.
- Во студиските посети организирани од страна на НМУ беа вклучени 30% од номинираните социјални работници и од нив 39% одговориле дека се многу задоволни, 44% задоволни и 17% делумно задоволни.
- 58% се изјасниле дека сакаат да бидат вклучени во НМУ, 5% не одговориле на ова прашање и 25% одговориле дека не сакаат да бидат номинирани за работата на оваа проблематика.

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПОСТОЈНАТА ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

Препораки за измени и дополнувања од аспект
на заштита на жртвите на трговија со луѓе заради поуспешно
функционирање на Националниот механизам за упатување

ВОВЕД

Заштитата на правата на лицата кои се предмет на трговија со луѓе е најважна од сите мерки за борба против трговија со луѓе. Механизмот за заштита треба да опфаќа широк опсег на различни специјализирани услуги, кои се фокусираат во конкретните потреби на секој поединец.

Основниот чекор кон признавањето на човековото достоинство на лицата кои се предмет на трговија со луѓе и прифаќањето дека тие се жртви, а не криминалци, е на жртвите да им се дозволи пристап до сместување, специјализирана медицинска и психолошка нега, советување, издржување и дозвола за работа и за продолжување на образованието или обуката. На лицата кои се предмет на трговија со луѓе треба да им се обезбеди пристап до специјализирани услуги, како што се интервенција во криза, долгорочно психолошко советување, правни консултации, стручна обука и поддршка за пристап до можностите за вработување.

Сите овие активности претставуваат основна цел на Националниот механизам за упатување (НМУ), кој ќе дејствува во насока на зајакнување на способноста на земјата во обезбедување на соодветна идентификација, помош и заштита, врз основа на меѓународните стандарди за човекови права, на сите жртви на трговија со луѓе-државјани на Република Македонија, особено малолетници, без оглед на нивната националност, етничка припадност, старост и пол.

НМУ ќе ја подобри и зајакне заштитата и услугите за помош кои им се на располагање на жртвите, првенствено на жените, девојките, малцинствата и малолетниците, а особено ќе придонесе за останатите активности во борбата на трговија со луѓе, како што се директната помош на жртвите на трговија со луѓе и подигањето на јавната свест.

Главни партнери на соработка на НМУ се: Националната комисија (вклучувајќи ги Секретаријатот и Подгрупата за борба со трговија со деца), Министерството за внатрешни работи, неформалните НВО-мрежи против трговија со луѓе, Унијата на социјални работници, општинските коалиции против трговија со луѓе и општинските комисији за полова еднаквост. Дополнителните партнери ги вклучуваат релевантните меѓународни, национални и државни ентитети.

Борбата против трговија со луѓе бара мултидисциплинарен и меѓусекторски приод, во кој ќе бидат вклучени сите релевантни актери од владата и од граѓанското општество. Структурата за борба против трговија со луѓе треба да направи проценка и да се надгради постојниот национален капацитет, со цел да ги поттикне сопственоста и одржливоста.

За ефективно обезбедување на човековите права на жртвата и за долгорочна одржливост треба да се надгради домашната структура, т.е. владините институции и граѓанското општество.

Инфраструктурата за борба против трговија со луѓе треба да

функционира врз основа на широка дефиниција за трговија со луѓе, за да може брзо да се одговори на различните форми на трговија со луѓе.

Заради поуспешно функционирање на Националниот механизам на упатување на жртвите на трговија со луѓе направена е анализа, со препораки за измена и дополнувања на следните закони:

- 1 КРИВИЧЕН ЗАКОНИК НА РМ (Службен весник на РМ, број 37/96 80/99,4/02,43/03 и 19/04);
- 2 ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА НА РМ (Службен весник на РМ, број 4/90 74/04 И 15/2005);
- 3 ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВО (Службен весник на РМ, број 80/92, 9/96 и 83/04; пречистен текст - Службен весник на РМ, број 83/04) и ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊА НА ЗАКОНОТ ЗА СЕМЕЈСТВОТО (Службен весник на РМ, број 33/06);
- 4 ЗАКОН ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА (Службен весник на РМ, број 50/97, 16/2000, 17/03, 62/05 и 111/05) ПРЕЧИСТЕН ТЕКСТ (Службен весник на РМ, бр. 21/06);
- 5 ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА (Службен весник бр. 98/2000, 17/2003, 65/2004 и 113/2005); и
- 6 ЗАКОН ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ (Службен весник на РМ, бр. 13 од 01.01.2006 год).

КРИВИЧЕН ЗАКОНИК И ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА

ЧЛЕН 418-А, КРИВИЧЕН ЗАКОНИК

Заради поуспешно справување со трговците со луѓе, а наедно заради усогласување на домашното законодавство со ратификуваната конвенција на ОН против транснационалниот организиран криминал и нејзините два протокола, со промените на Кривичниот закон во 2002 година се внесе нов член 418-а, со наслов Трговија со луѓе. Во 2004 година во Кривичниот закон се извршени промени, со стапување во сила на Законот за измени и дополнување на Кривичниот законик член 418-а се промени и истиот денес гласи:

- 1) Тој што со сила,сериозна закана доведува во заблуда или друга форма на присилба, грабнување, измама, со злоупотреба на својата положба или состојба на бременост, немоќ или физичка или ментална неспособност на друг, или со давање или примање на пари или друга корист заради добивање на согласност на лице кое има контрола на друго лице врбува, превезува, пренесува, купува, продава, засолнува или прифаќа лица заради експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, порнографија, принудна работа или слугување, ропство, присилни бракови, присилна фертилизација, незаконито посвојување или нему сличен однос или недозволено пре-садување делови од човечко тело ќе се казни со казна затвор од најмалку четири години.
- 2) Тој што врбува, превезува, пренесува, купува продава, засолнува или прифаќа деца или малолетни лица заради експлоатација, ќе се казни со затвор најмалку осум години.
- 3) Тој што ќе одземе или уништи лична карта, пасош или друга туѓа идентификациона исправа заради вршење на делото од ставовите 1 и 2 ќе се казни со затвор од најмалку четири години.
- 4) Тој што користи или овозможува на друг користење на сексуални услуги од лице за кое знае дека е жртва на трговија со луѓе, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.
- 5) ако делото од став 4 е сторено со малолетно лице, сторителот ќе се казни со затвор од најмалку осум години.
- 6) Ако делото од став 1 го стори правно лице, ќе се казни со парична казна.
- 7) Предметите и превозните средства употребени за извршување на делото се одземаат.

Од сето горе изнесено може да се утврди дека Република Македонија содржи богата законска регулатива кога станува збор за инкриминација на кривичните дела во врска со трговија со луѓе. Меѓутоа, се поставува прашањето дали сите овие одредби заживеале во практиката на домашните судови, дали се јасно диференцирани помеѓу себе, односно дали постојат цврсти и јасни описи на законските битија и кои се проблемите со кои се соочуваат надлежните органи при квалификација на одредено дејство под определена норма.

ПРЕПОРАКИ

Законската дефиниција на трговија со луѓе во сегашниот Кривичен законик (КЗ) е преопширна и создава тешкотии при утврдувањето и докажувањето на принудните елементи во праксата.

1. Членот 418-а ја предвидува како отежителна околност состојбата кога се вклучени деца или малолетни лица, но сè уште побарува да постојат средства на принуда преку постоење намера за експлоатација, употребувајќи го изразот заради експлоатација. Одовде произлегува дека членот 418-а, кога станува збор за дете, предвидува отежнувачка околност од една страна, а од друга страна бара да постои и елемент на принуда, односно намена заради експлоатација.

Со евентуална надградба на членот треба да се појасни фактот дека во каква било ситуација со ваков опис и која вклучува дете или малолетно лице, постои кривичното дело трговија со луѓе и покрај тоа што не мора да постои ниту едно од средствата на принуда.

Со други зборови, потребна е експлицитна одредба кој ќе ја исклучи неопходноста да се докажува употребата на истите присилни елементи кога е во прашање дете-жртва, а кои се нужни да постојат кај возрасните жртви. Исто така, кривичното дело не смее да се сведе само на сексуална експлоатација на детето, туку и на сите други скриени форми на трудова експлоатација на детето, кои исто така треба да бидат инкриминирани.

2. Да се предвиди како квалификуван облик на кривичното дело трговија со деца, ако делото е извршено од страна на родителите.

3. На сегашниот член 418-а од КЗ му недостасува одредба кој ќе ја исклучи релевантноста на изјавата за согласност на жртвата. Имено, членот 418-а ја превидува нужноста од одредба која ја исклучува согласноста изјавата на жртвата. Потребно е да се востанови посебна клаузула која ова кривично дело што согласноста (свесноста) на жртвата да биде изложена на експлоатација ќе ја смета за ирелевантна, а притоа елементите на присилба недвосмислено да постојат.

Практиката покажува дека изјавите на жртвите со кои тие ја искажуваат својата согласност да бидат експлоатирани, во голем број случаи беа признавани како олеснителна околност преку која целосно се изземаше или намалуваше одговорноста на сторителите на овие дела. Сето ова придонесувало практиката да обилува со несоодветни правни квалификации во вакви случаи, каде што делата со ваков елемент се преферираа да се процесираат како дела на посредување во проституција (чл.191 од Кривичниот законик).

Бидејќи изјавата на жртвата се смета како најважна алка за подигање на обвинителен акт и за водење на судски процес, јасно е дека изјавата на жртвата со искажана согласност само му оди во прилог на трговецот со луѓе и покрај фактот што самата согласност на жртвата никако не смее да го превенира доследното истражно постапување и прогонување.

4. Во членот 418-а не постои експлицитна одредба за казнување на обид. Би било вредно да се размисли во блиска иднина да се надополни член 418-а со една многу поексплицитна и јасна одредба за казнив обид, со што би се намалиле можностите за евентуални идни недоследности во праксата за казнување на трговците со луѓе.

5. Трговијата со деца да се предвиди како посебно кривично дело.

6. Во македонската легислатива, наместо терминот жртва, генерално се користи терминот оштетен-а и тоа како во Кривичниот законик на Република Македонија така и во процесниот закон, односно во Законот за кривична постапка.

Во таа насока законодавецот под жртва која се јавува во својство на оштетен подразбира секое лице на кое со кривично дело му е повредено право или загрозено некое негово лично или имотно право, кое поседува информации од значење за кривичната постапка, а со чие давање неговиот живот, здравје, слобода, физички интегритет или имот од поголем обем би му биле изложени на опасност и кое се согласило со давање исказ во својство на сведок во кривичната постапка да соработува со правосудните органи.

ЧЛЕН 243 И 244, ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА

Неопходно е доследно почитување на одредбите од член 243 и 244 од ЗКП, согласно кои сведокот ќе се предупреди дека не е должен да одговара на одделни прашања ако е веројатно дека со тоа би се изложил себеси или свој роднина на тешка срамота, материјална штета или кривично гонење.

Член 243 од ЗКП:

При сослушување на малолетно лице, особено ако тоа е оштетено со кривично дело, ќе се постапи претпазливо, така што сослушувањето не влијае штетно врз психичката состојба на малолетникот. Ако е тоа потребно, сослушувањето на малолетното лице ќе се изврши со помош на педагог или на друго стручно лице.

Член 244 од ЗКП:

(1) Ако постои веројатност дека со давањето на исказ или со одговор на определено прашање сведокот би се изложил себе или нему блиско лице на сериозна опасност по животот, здравјето или физичкиот интегритет, сведокот може да го ускрати изнесувањето на податоците.

(2) Ако сведокот го ускрати изнесувањето на податоците од ст. 1 на овој член, јавниот обвинител, истражниот судија, односно претседателот на советот ако оцени дека е основано постоењето на опасност од ставот 1 на овој член, ќе го прекине испитувањето и во рок од 24 часа ќе преземе дејства согласно со член 294 од овој закон.

ПРЕПОРАКИ

1. Изјавата малолетното лице да ја даде задолжително во присуство на стручно лице - социјален работник, психолог и адвокат.

2. При сослушување на детето-жртва, јавноста задолжително треба да биде исклучена.

3. Доколку постои веројатност дека со давањето на исказ или со одговорите на некои прашања, сведокот - жртвата би се изложил себе или нему блиско лице на сериозна закана, сведокот треба (мора) да има право не само да одбие да ги каже името и адресата, туку воопшто да не даде исказ (барем додека не се преземат мерки што ќе го гарантираат неговиот живот, физичкиот интегритет и приватноста). Во таа смисла треба да се измени чл. 244 од ЗКП.

Тогаш кога надлежните власти ќе сметаат дека постои сериозна закана од застрашување и притисоци или ќе имаат валидни докази за сериозна намера за посегање по приватноста на сведоците, треба да се преземат соодветни мерки пред, за време и по судењето. Помеѓу другото, надлежните власти треба да обезбедат да се избегнат непотребни контакти помеѓу жртвите, сведоците и обвинетите. За таа цел мора да се обезбедат посебни простории за сведоците и жртвите во кои тие ќе се чувствуваат сигурно, заштитени од закани, навреди и притисоци.

4. На сведоците - жртвите треба да им се обезбедат алтернативни мерки за давање исказ што ќе ги заштитат од застрашувања и притисоци кои може да резултираат од соочувањето лице в лице и тоа:

- снимање на изјавите на сведоците-жртвите во претходна постапка со аудиовизуелни средства;

- овозможување на сведоците - жртвите да дадат исказ од посебна просторија со користење на видеоврска;

- исклучување на медиумите или јавноста од дел или од целото судење.

ЧЛЕН 97, ЗАКОН ЗА КРИВИЧНА ПОСТАПКА

Компензацијата на жртвата на трговија со

луѓе е возможна преку користење на институтот конфискација на имот или имотна корист од сторителот на кривичното дело и враќање на користа на оштетениот, односно жртвата во кривичната постапка.

Член 97 од ЗКП

(1) Имотно-правно барање што настанало поради извршување на кривично дело ќе се расправи по предлог на овластените лица во кривичната постапка, ако со тоа не би се одолжувала оваа постапка.

(2) Имотно- правно барање може да се однесува на надомест на штета, на враќање предмети или на поништување на определена правна работа.

ПРЕПОРАКИ

1. Во смисла на соодветна поддршка на институциите на системот, вредно е да се размисли за основање на некаков вид на национален механизам за поддршка и задоволување на оштетените побарувања од страна на жртвите, со постоење на некаков фонд од кој би се алиментирале потребите на жртвите за нивна социјална реинтеграција, преку кој, исто така, би се поддржале и ефективните правни лекови и обесштетувања на сите оние процесирани жртви. Со концентрација на имотот и средствата одземени од сторителите на делата на трговија со луѓе, врз основа на доследно спроведени кривични постапки, ваквиот национален механизам за поддршка многу би помогнал на државата во надминување на хроничните и буџетски проблеми во финансирањето на активностите во борбата против трговија со луѓе и евентуалните социјално-реинтегративни програми на жртвите преземени во национален контекст.

Почитувањето на одредбите од Законот за кривична постапка кои се однесуваат на имотно-правно барање претставува нужен императив за обезбедување на заштита на интересот на жртвата, односно јакнење на нејзината позиција во постапката пред судот.

2. Користењето на мнението (експертизата) на стручните лица кои се задолжени за давање на

психо-социјална поддршка на жртвите веднаш по нивниот прием во засолниште, како доказно средство во постапката, особено во услови кога не било извршено друго вештачење на психолошката состојба на жртвата, претставува посакувано решение заради утврдување на основот и износот на правичната компензација на жртвите на трговија со луѓе.

Ефикасната правна заштита на жртвите на трговија со луѓе е основен предуслов за нивна успешна социјална реинтеграција, не само од аспект на резултат на поведените постапки и казнување на сторителите, туку и од аспект на задоволување на правдата и во таа смисла остварување на соодветно отштетно побарување на жртвата како своевидна компензација за претрпените страдања.

ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВО

Со Законот за семејство (ЗС) се уредуваат бракот и семејството, односите во бракот и семејството, одредени облици на посебна заштита на семејството, нарушени односи, насилство во бракот и семејството, посвојување, старателство, издржување итн.

ЧЛЕН 6, ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВО

Член 6 од ЗС се однесува на бракот и во него стои:

Бракот е со закон уредена заедница на живот на маж и жена во која се остваруваат интересите на брачните другари, семејството и општеството.

Односите меѓу брачните другари се засновуваат врз слободна одлука на мажот и жената да склучат брак, врз нивната рамноправност, меѓусебно почитување и заедно помагање.

ПРЕПОРАКИ

1. Во постојното семејно законодавство не постои одредба со која се забранува склучување на договорен брак или брак за обезбедување економска сигурност, отсуствуваат законски пропишани мерки кои ќе водат кон искоренување на договорени бракови кај ромската и албанската популација.

2. Во однос на детските бракови, според законските одредби не може да склучи брак лице кое не наполнило 18 години. Но, законот дозволува исклучок за лице кое наполнило 16 години, доколку надлежниот суд во вонпроцесна постапка утврди дека тоа лице е телесно и душевно зрело за вршење на правата и должностите во бракот. Во овој случај бракот може да се склучи по претходно добиено мислење од здравствена установа и укажана стручна помош од центрите за социјална работа.

3. Казнив е вонбрачен живот со малолетно лице кое наполнило 14 години, а не наполнило 16 години. Кривично е одговорен родителот, посвоителот, како и старателот кој ќе ја дозволи вонбрачната заедница со такво лице или ќе го наведе на тоа.

Иако законски постои инкриминација и е казниво вонбрачно живеење со малолетно лице, сексуално општење на полнолетно со малолетно лице од 14 до 18 години не е забрането и казниво.

Нашето законодавство нема предвидена експлицитна норма со која свршувачката и бракот на дете ќе немаат правно дејство, но во законот се пропишани одредби со кои е утврдена постапката за склучување на брак пред официјален орган. Тоа значи дека доколку оваа постапка не се спроведе во согласност со одредбите на законот, бракот не е регистриран, свршувачката и бракот на дете немаат никакво правно дејство.

4. Со Законот за семејство на Република Македонија, во делот на одредбите со кои се уредуваат правата и должностите на родителите и децата е предвидена глава со која е уреден надзорот над вршењето на родителското право. Центарот за социјална работа (ЦСР), заради заштита на личноста, правата и интересите на мал-

олетните деца врши надзор над вршењето на родителското право, преку следните мерки:

- **изрекува предупредување на родителите за недостатоците во воспитанието и развојот на детето, им нуди помош во правилниот развој и воспитување на детето, ги упатува самите или заедно со детето да посетат соодветно советувајќи ги, здравствена, социјална или воспитна установа која може да им даде потребен совет;**

- **ги уредува личните односи на детето со родителот со кого не живее заедно во случај на разделени семејства, при што може да донесе одлука времено да ги забрани истите доколку редовните контакти се одвиваат нередовно или на штета на детето;**

- **донесува решение за постојан надзор над вршењето на родителското право;**

- **со решение може да одземе дете од родител и да го довери на другиот родител, на некое друго лице или во установа, во случај родителот со кого детето живее да го запоставил детето во поглед на чување, воспитување, или кога постои посериозна опасност за неговиот правилен развој и одгледување;**

- **Центарот може врз основа на свои сознанија, како и на барање на родител, старател или јавниот обвинител, да смести дете во установа доколку дошло до нарушување на неговото поведење;**

- **во поглед на имотот на детето, центарот за социјална работа може да го задолжи родителот да го известува за начинот на управување со имотот и преку суд да бара изрекување на мерки за заштита на имотот или родителот да има положба на старател во поглед на детето;**

- **во случај кога родителот го запостави или злоупотреби родителското право, може да се иницира постапка пред надлежен суд против тој родител за одземање на неговото родителско право. Предлог до судот доставува центарот за социјална работа, другиот родител или јавниот обвинител.**

ЧЛЕН 93, ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВО

Како запоставување или груба злоупотреба на родителското право (член 93) се сметаат следните ситуации:

- **родителот врши физичко или емоционално насилство врз детето;**

- **полово го искористува детето;**

- **го присилува детето на работа која не одговара на неговата возраст;**

- **му дозволува на детето употреба на алкохол, дрога или други психотропни супстанции;**

- **го наведува детето на општествено неприфатливи поведенија (на питачење, проституција или други асоцијални поведенија кога родителот не се грижи за детето, и поради тоа детето го напушта школувањето и слично);**

- **го напушти детето подолго од 3 месеци и не се грижи за него или на друг начин ги крши правата на детето.**

ПРЕПОРАКИ

1. ЦСР редовно да презема законски мерки над надзорот над вршењето на родителското право (секогаш кога има сознание дека родителите го запоставуваат или го малтретираат детето).

2. Да се предвиди задолжителен надзор на родителското право од страна на центрите за социјална работа каде постојат индиции и опасности од вклучување на децата во трговија со луѓе.

3. Стручниот тим да изготви поединечна програма за секое малолетно дете за преземање и следење на мерките на надзорот на вршењето на родител-

ското право.

4. Во програмата да се предвиди соработка со други институции (здравство, образование, агенција за вработување и слично) за целосна ресоцијализација.

5. Да се развие групна работа со деца/родители.

ЧЛЕН 167-190 И 191-196, ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВО

Веднаш по идентификувањето на детето-жртва, Центарот за социјални работи треба да назначи старател по службена должност кој ќе се грижи за заштита на личноста, правата и интересите на детето и ќе го придружува во текот на целиот процес сè додека не се најде трајно решение во најдобар интерес на детето.

Во Законот за семејство постои посебна глава наречена Старател (Член 167-190) и Старателство над малолетно лице (член 191-196).

Член 167, Закон за семејство:

На лицето под старателство Центарот за социјална работа му назначува старател, доколку не одлучи должноста старател да ја врши непосредно.

За старател се поставува лице кое има лични својства и способности за вршење на должноста старател, а кое неопходно ќе даде согласност да биде старател.

За старател се поставува близок роднина на лицето под старателство.

При поставување на старател Центарот за социјална работа ги зема предвид и желбите на лицето под старателство, ако тоа е во состојба да ги изрази, како и желбите на неговите блиски роднини.

Со старателството, Републиката им дава посебна заштита на малолетните деца кои се без родителска грижа и на полнолетни лица на кои им е одземена или ограничена деловната способност. Заштита им се дава и на други лица кои не се во состојба или немаат можност сами да се грижат за заштита на своите права и интереси. Постапката за ставање на детето под старателство, определувањето на мерките и заштитата на личноста, правата и имотот на малолетното лице, назначување на старател, вршење надзор над старателот во вршењето на старателската должност го врши Центарот за социјални работи, како исклучиво надлежен орган за старателство.

Центарот за социјална работа е исто така овластен да продолжи да му дава помош на лицето на кое старателството му престанало поради полнолетство, ако тоа, додека траело старателството, од оправдани причини не можело да се оспособи за самостоен живот и работа.

Член 191, Закон за семејство

Под старателство ќе се стави малолетно лице без родителска грижа. Дете без родителска грижа е дете чии родители не се живи, кои се исчезнати, непознати или се со непознато живеалиште повеќе од една година и дете чии родители, без оглед на причините, повремено или трајно не ги извршуваат своите родителски права и должности.

На малолетното лице може да му се постави старател за посебен случај кога се води спор помеѓу дете и неговите родители, за склучување на одделни правни дела помеѓу нив, како и во други случаи кога нивните интереси се во спротивност. Родителот може да располага со имотот на малолетното дете, да го отуѓи, оптовари, да се откаже од подарок или наследство само со одобрение на Центарот за социјална работа.

ЦСР презема мерки за:

- секое дете што е без родители или родителите не се грижат за него, на кое му е потребна заштита, Центарот за социјални работи веднаш го става под старателство;
- одредува старател на детето и одлучува за овластувањето на старателот;
- донесува одлука старателската должност да ја врши по службена должност;
- одлучува за промена и разрешување на старателот;
- го известува матичарот за ставање на дете под старателство и надлежниот орган за евиденти рање на имот (катастар) доколку детето поседува недвижен имот;
- врши попис на имотот на лицето под старателство;
- на старателот му дава насоки во грижата на детето и неговиот имот;
- го разгледува старателскиот извештај;
- разгледува приговори од трети лица за вршењето на старателската должност на старателот;

- одлучува дали детето ќе се смести во институција во згрижувачко семејство, при што стара телската должност ЦЦР ја врши непосредно;
- носи одлука за промена на обликот на заштита на детето, поаѓајќи од неговите потреби и неговиот најдобар интерес. Во секој случај центарот е должен да се грижи за детето, за неговите права и интереси, понатамошен развој, образование и задоволување на неговите потреби.

Начела на водење на постапката:

- ЦСР ја води постапката по службена должност;
- ЦСР соработува со социјални, здравствени, образовно-воспитни установи;
- Постапува по сознанија за преземање мерки на старателство на дете од матичар, државен орган кој во вршењето на својата надлежност дошол до вакви сознанија, роднина, член на семејството, сосед, други правни лица установи, месни заедници.
- За старател првенствено се поставува близок роднина на детето, при што се зема предвид и желбата на дете то доколку може да ја изрази.

ПРЕПОРАКИ

1. На децата-жртви на трговија со луѓе кои се без родители или родителска грижа или се деца од друга држава, задолжително им се определува старател - стручно лице назначено од страна на Центарот за социјална работа.
2. За старател ќе биде назначено лице кое поминало специјализирана обука за грижа и работа со деца-жртви на трговија со луѓе, кое поседува соодветна стручност, познавање и разбирање на посебните права и потреби на децата-жртви.
3. Подготвување на децата-жртви на трговија со луѓе да се вратат во нормалниот живот во сопственото семејство кое правилно ќе се грижи за натамошниот развој на детето, но со постојан надзор од страна на стручен тим од Центарот за социјална работа составен од социјален работник, психолог и здравствен работник.
4. Доколку нема услови за враќање на детето во неговото семејство, како приоритетно решение да се предвиди сместување во друго семејство, кое е посебно обучено за грижа со ваква категорија на деца.
5. Формирање на мултидисциплинарен тим кој ќе врши проценка на индивидуалните потреби на секое дете-жртва со цел да се одредат мерки на грижа и заштита, како и да ги следи состојбите кај детето по негово враќање во семејството, или ставањето под алтернативна грижа.
6. Старателот кој се поставува над малолетните деца-жртви на трговија со луѓе треба да ги има следните надлежности:
 - Да обезбеди одлуките кои се донесуваат во текот на сите фази на постапката да бидат во најдобар интерес на детето;

- Да обезбеди детето-жртва да добие здравствена и психосоцијална помош и заштита, како и да го придружува до безбедното место на сместување;

- Да обезбеди детето-жртва да добие навремена правна помош и заштита, како и информации поврзани со неговиот статус, права и обврски кои ги има според македонското законодавство, од страна на адвокати кои поминале соодветна обука;

- Да обезбеди дека детето-жртва сите информации ќе ги добие на својот мајчин јазик.

- Да придонесе за изнаоѓање на трајно решение во најдобар интерес на детето;

- Да биде врска меѓу детето-жртва и владините органи и институции и невладините организации кои би можеле да му дадат услуги на детето;

- Да му помогне на детето-жртва во процесот на пронаоѓањето и враќањето во семејството или во земјата на потекло, и да обезбеди дека тоа е во најдобар интерес на детето;

8. На децата со посебни потреби (психосоцијално растројство, болест или бременост, хендикепираност) треба да им се обезбеди соодветна помош.

9. Децата-жртви имаат право на здравствена, психосоцијална и правна помош и заштита, како и право на образование.

10. Обезбедување на непречена здравствена заштита на децата-жртви на трговија со луѓе и покрај непоседувањето на здравствено осигурување, како и олеснување во однос на обезбедување на потребната медицинска документација (лекарско уверение).

Државата треба да ги интензивира активностите на полето на трговија со луѓе на национално ниво и да се вклучи во регионални иницијативи на ова поле. Потребно е да се воведат одделни програми за правна помош (бесплатни и достапни) за жртвите на трговија со луѓе од страна на државата.

ЗАКОН ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Со Законот за социјална заштита се уредуваат конкретните облици на заштита кога детето нема услови да живее во своето семејство.

Центарот за социјална работа одлучува за вонинституционална или институционална заштита, применува стручна работа и презема конкретни мерки, зависно од возраста и потребите на секое дете.

Институционална заштита (член 23):

1. Домот за деца без родители и родителска грижа "11 Октомври" во Скопје, каде се сместуваат деца од тригодишна возраст до оспособување за самостоен живот, а најдоцна шест месеци по завршување на средното училиште.

2. Во домот за доенчиња и мали деца во Битола се сместуваат новороденчиња до тригодишна возраст, како и бремена жена/малолетна мајка, еден месец пред посвојување и три месеци по породување.

3. СОС "Детско село" - приватна установа за згрижување на деца без родители и родителска грижа.

Во член 34 од Законот за социјална заштита таксативно се наведени условите кој остварува право на социјална помош:

- постојана парична помош за лица неспособни за работа и социјално необезбедени;

- социјална парична помош за лица способни за работа и социјално необезбедени;

- паричен надоместок за помош и нега;

- право на здравствена заштита;

- надоместок на плата за скратено работно време поради нега на телесно или интелектуално попречено дете;

- еднократна парична помош или помош во натура;

- право на домување;

- парична помош на лице кое до 18-годишна возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа.

Право на постојана парична помош има лице неспособно за работа и социјално необезбедено, кое не може да обезбеди средства за својата егзистенција врз основа на други прописи.

Децата без родители и родителска грижа, согласно со Законот за социјална заштита, можат да остварат постојана парична помош (член 34, став 5) и здравствена заштита (член 45) доколку истата не ја добиваат по друга основа. Центарот за социјална работа, согласно со Законот за заштита на децата, решава за правата на детски додаток, посебен додаток и помош за опрема на новороденче.

Вонинституционалната заштита опфаќа:

1. Сместување во згрижувачко семејство;

2. Згрижување во дневен центар.

СМЕСТУВАЊЕ ВО ЗГРИЖУВАЧКО СЕМЕЈСТВО (член 20 и 85-87)

Правото на сместувањето во згрижувачко семејство, претставува вонинституционална заштита што покрај другите корисници ја остваруваат и следните категории деца:

- дете без родители и родителска грижа (чи родители се починати или без оглед на причината, не сакаат или не можат да се грижат за своето дете). Сместувањето во згрижувачко семејство трае до 18-годишна возраст на детето, но и по оваа возраст, до оспособување за самостоен живот и работа на детето, односно до завршување на неговото средно образование. Детето се сместува во згрижувачко семејство ако не постојат можности згрижувањето и воспитувањето да се обезбедат на друг начин;

- дете со воспитно-социјални проблеми, односно дете кое е занемарено или малтретирано од своите родители, старателот и други лица кои се должни да се грижат за него, односно дете кое поради лошите односи во семејството е подложно да добие лоши навики и манифестации во однесувањето. Во оваа категорија деца спаѓа и дете кое потекнува од социјално необезбедено семејство, во кое родителите немаат доволно средства да се грижат за неговиот правилен развој и образование;

- дете со нарушено општествено поведение, во која категорија спаѓаат деца - малолетни сторители на кривично дело, на кои им е потребна посебна помош во ресоцијализацијата, воспитанието и образованието;

- дете со умерени и тешки пречки во интелектуалниот развој, кое е упатено на оспособување за работно-производна активност во институција надвор од неговото место на живеење и треба да го напушти своето семејство. Право на згрижување имаат и децата со најтешки пречки во интелектуалниот развој и лице со најтешка телесна попреченост на кое му е потребно крајно згрижување и нега, а неговото семејство не е во можност да обезбеди нега и грижа за неговото здравје.

Во 2004 година се донесени измени и дополнување на Законот за социјалната заштита (член 124-

138) и нормативно се подобри вршењето на згрижувачката функција, а со цел да се создаде поголема мотивација на граѓаните за згрижување на деца во нивното семејство. Дадена е можност физичко лице професионално да се занимава со згрижувачката функција како самостојна дејност и да обезбеди работен стаж и пензиска основица. Законот налага згрижувачот да има најмалку средно образование и да има добра здравствена состојба за да може успешно да се грижи за сместените деца. Згрижувачот треба да е работоспособно лице против кое не се водела постапка за одземање на родителско право во поглед на неговите деца, и да има соодветен простор и опрема за работа.

Министерот за труд и социјална политика со решение издава дозвола за вршење на дејност за згрижување деца во семејството на лицето кое сака да се занимава со оваа дејност. Центарот за социјална работа претходно дава мислење дали граѓанинот е подобен и дали има можност за згрижување деца. По добивањето на дозволата за вршење на дејност, згрижувачот склучува договор со Центарот за социјална работа, во кој се утврдува и начинот на кој лицето ќе згрижува деца во своето семејство.

Се очекува дека ваквото законско решение ќе поттикне граѓани кои имаат завршено соодветно високо образование од струки погодни за извршување на згрижувачката функција, како и во воспитувањето на детето (педагошка, психолошка и слично), а кои не се вработени, да почнат да се занимаваат со згрижувачката функција како своја професионална дејност. На овој начин создадена е можност да се ангажираат згрижувачки семејства со повисоки потенцијали за вршење на згрижувачката функција, со што ќе се подигне квалитетот на оваа форма на заштита на децата.

Законот дава можност со згрижување на деца да можат да се занимаваат и лица што ќе склучат договор со Центарот за социјална работа. Со договорот се уредува начинот на сместување на детето во згрижувачкото семејство и грижата што треба да му се обезбеди за задоволување на неговите индивидуални потреби, условите кога престанува сместувањето и други услови за престанок на договорот. Згрижувачкото семејство, врз основа на склучениот договор, добива надоместок за намирување на трошоците за грижа за детето и надоместок за згрижувачот за неговото ангажирање. Во договорот склучен со Центарот за социјална работа се определува и висината на надоместокот. Министерот за труд и социјална политика со Правилник ќе го утврди износот на надоместокот за згрижување и сместување одделно за секоја категорија на корисници на оваа услуга.

Обврски на згрижувачот:

- Должен е да постапува по насоките на Центарот за социјална работа за тоа како да се грижи за детето;

- Редовно да го известува Центарот за секоја промена што ќе настане во текот на згрижувањето на детето, неговото однесување, воспитување, образование, здравје и слично.

Центарот го избира згрижувачкото семејство врз основа на следните критериуми: возраста на згрижувачот, степенот на неговото образование, здравствените и моралните подобности, материјалните и станбените услови на семејството и можноста на семејството за згрижување за детето.

Министерството за труд и социјална политика критериумите за избор на згрижувачкото семејство поблиску ќе ги разработи во Правилник, со кој ќе се утврди висината на надоместокот за згрижување и надоместокот за сместување на детето во згрижувачкото семејство. Покрај надоместоките за сместување на детето во згрижувачкото семејство, тоа остварува и право на детски додаток, а доколку детето е со пречки во развојот - и посебен додаток согласно со Законот за заштита на децата. Со овие средства се намируваат дополнителните трошоци за детето.

Со Правилникот за згрижувачки семејства ќе се утврди и видот и бројот на корисниците што се сместуваат во едно згрижувачко семејство, како и обврските на згрижувачот кои се однесуваат на згрижувањето и другите потреби на сместеното лице. Правилникот е изработен како нацрт-верзија и сè уште не е објавен.

ПРЕПОРАКИ

1. Предвидување на мерки за намалување на сиромаштијата, односно гарантирање и обезбедување минимум средства за егзистенција на семејства што имаат малолетни деца, а на кои преку вработување или на друг начин не може да им се обезбеди остварување на средства за егзистенција, особено преземање на социјални мерки за семејства кај кои се идентификувани деца-жртви на трговија со луѓе или на друг вид присилна работа поради тешката социјална положба.

2. Предвидување соодветен систем за идентификација и регистрирање на децата на улица или на децата трудово експлоатирани и преземање на соодветни мерки за нивна заштита со сместување во дневни центри и со помош и едукација на децата и на нивните родители, како и со поврзување на дневните центри со образовните установи заради вклучување на овие деца во редовно образование.

3. Мерките што ќе се преземаат спрема оваа категорија деца надвор од дневниот центар (во семејството, училиштето и пред други институции) е да бидат под постојан надзор на социјален работник и психолог од Центарот за социјални работи.

4. Создавање законска обврска за формирање на прифатилишта за деца-жртви на трговија со луѓе, во кои прифатилишта треба да бидат ангажирани социјален работник, психолог и здравствен работник.

5. Во прифатилиштето да бидат ангажирани строго доверливи и посебно обучени лица и место-положбата на прифатилиштето да биде позната само на одреден круг лица, кои имаат обврска да преземаат соодветни мерки за заштита на децата.

6. За секое сместено дете треба да се изготви посебна програма со која се планираат мерките што треба да се преземат за заштита на детето и како тие да се остварат. Стручниот тим во програмата треба да утврди динамика на следење на случајот со редовни посети на детето во згрижувачкото семејство. Центарот е должен да оствари контакт со училиштето за да следи како тече образовниот процес, со матичниот лекар во поглед на здравствената состојба на детето, и да преземе други потребни мерки за да следи како детето се развива и воспитува.

7. Кога ќе се утврди дека згрижувачот не се грижи добро за детето или тоа не се чувствува добро во згрижувачкото семејство, се носи одлука за промена на семејството или се определува друг облик за заштита на детето.

8. За да почне професионалното занимавање на поединци со згрижувачката функција, потребно е да се преземат активности за поголема информираност на граѓаните, нивно сензибилизирање и едукација.

9. Треба да се развие соработка и вклучување на сите субјекти на локално ниво за помош и поддршка за згрижувачките семејства.

10. Програми за специјализирана едукација на згрижувачките семејства за грижа на деца на кои им е потребна посебна помош и поддршка за ресоцијализација (Републички завод за социјални работи, НВО и др.).

11. Во исклучителни случаи - кога се работи со жртви на трговија со луѓе, Министерството за труд и социјална работа во соработка со центрите за социјални работи, може да преземе активности кои не се предвидени во законот.

12. Илегалниот статус на жртвите од трговија со луѓе не треба да биде одбивачки критериум за добивање на социјална заштита.

13. Додавање на нов член во Законот за социјална заштита за обезбедување на социјална заштита на жртвите од трговија со луѓе и жртвите од друг транснационален организиран криминал.

14. Додавање на нов член во Законот за социјална

заштита за определување на институционална заштита на жртвите од трговија со луѓе и жртвите од друг транснационален организиран криминал, со цел да се охрабрат да сведочат, да се обезбеди нивната безбедност од можните репресии од страна на трговците и криминалните групи.

15. Во прифатилиште на тргуваните деца треба да им се обезбеди соодветна физичка, психосоцијална, правна, образовна помош, сместување, социјална и здравствена помош, каде што ќе бидат заштитени од понатамошна експлоатација.

16. Децата-жртви од трговија треба да бидат сместени одвоено од возрасните, водејќи сметка за нивните посебни права и потреби.

17. Донесување на Закон за лица со посебни потреби, кој ќе содржи унифицирана дефиниција за неспособни, хендикепирани и ментално болни лица и овие лица ќе имаат право на посебна заштита определена со овој закон.

18. Најдобриот интерес на детето мора да биде примарна обврска во сите постапки, без разлика дали се преземени од државни или приватни органи и институции.

19. Децата-жртви на трговија со луѓе да не бидат кривично или прекршочно гонети.

ДНЕВНИ ЦЕНТРИ

Деца на улица - улични деца. Со Програмата на Министерството за труд и социјална политика за заштита на социјално исклучените лица се преземаат планираните мерки и активности за заштита на децата на улица. Оваа програма е насочена кон евидентирање на сите деца, преземање на мерки на работа со родителите и подигање на степенот на родителската должност и одговорност, а во случај на евидентно занемарување на децата - иницирање на постапки за одземање на родителско право, сместување во установи за деца или во згрижувачки семејства. Во тек се активности за социјално зајакнување на децата преку вклучување на програми на дневни центри. Генералната цел на оваа форма на заштита е насочена кон превенирање на проблемот на занемарени и воспитно запуштени деца.

НОВИ ПРАВА

Право на домување. МТСП е во фаза на донесување Правилник со кој ќе се здобијат со право на домување децата без родители и родителска грижа кои користеле облик на социјална заштита, по нивно полнолетство, а најмногу до 26-годишна возраст.

Член 49-50. Постојана парична помош на лице кое до 18-годишна возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа.

МАЛОЛЕТНИЧКА ДЕЛИКВЕНЦИЈА

Центарот за социјална работа, во вршењето на со закон довереното јавно овластување на надлежен орган за старателство, учествува во постапката пред суд за утврдување на одговорност, постапување и изрекување на мерки и казни спрема малолетни сторители на кривични дела.

Овие надлежности на центарот се утврдени во кривичноправните прописи. Центарот за социјална работа спроведува стручна работа со малолетникот и неговото семејство заради оценка на неговата личност, неговиот развој, воспитание, средината и условите во кои живее.

Центарот соработува со училиштето, јавниот обвинител, судот и полицијата заради понатамошен третман и ресоцијализација на детето.

Во текот на судската постапка, Центарот дава предлог за изрекување на воспитна мерка (укор, засилен надзор од родител, друго семејство и од орган за старателство, упатување во воспитна установа и воспитно-поправен дом), мерка на безбедност или по исклучок малолетнички затвор.

Центарот за социјална работа го следи процесот на севкупна ресоцијализација на детето во семејната средина, секојдневните активности и однесување, вклучување во образованието и воспитанието, преку изготвување на Програма за работа на секое дете индивидуално. Овој орган може на судот да му предложи укинување или продолжување на мерката, односно замена на една мерка со друга. Во системот на социјална заштита постои Установа за сместување на деца и младинци со воспитно-социјални проблеми и Установа за деца и младинци со асоцијално поведение.

Во Република Македонија во подготовка е изготвување на посебен Закон за малолетничка правда. Со овој пропис ќе се изврши обединување на сите одредби и постапки што се однесуваат на спроведување на мерки и санкции за малолетни сторители на кривични дела. Новините што се очекуваат со донесување на овој пропис е воведување на превентивната работа со малолетни деца од 7 до 14-годишна возраст. Децата на оваа возраст што сториле кривично дело или прекршок се сметаат за деца во ризик. Како дете во ризик се смета и дете-зависник од дроги или алкохол, дете со потешки пречки во телесниот или интелектуалниот развој, дете кое е запоставено во

воспитниот или социјалниот развој, односно неговото семејство не може да ја оствари воспитната функција, дете кое не посетува училиште или се оддало на питачење, скитање или проституција и поради ваквата состојба може да дојде или дошло во судир со законот.

Превентивната работа со овие деца е насочена кон преземање мерки на помош и заштита на детето. Мерките ги спроведува Центарот за социјална работа, преку Програма во која ќе се предвиди работа со детето, неговите родители, старателот или згрижувачкото семејство. Превенцијата со деца на оваа возраст, а кои пројавиле одредено асоцијално поведение е битна за благовремен третман со децата и нивно правилно воспитување и превоспитување. На овој начин се очекува децата да се заштитат да не пројават деликвентно однесување во понатамошниот нивен развој.

Заради спроведување на превенцијата на малолетното престапништво, работниот текст на Законот за малолетничка правда предвидува формирање на Државен совет и општински совети за превенција. Државниот совет се предвидува да биде составен од претставници од Министерството за правда, Министерството за социјална политика, Министерството за образование, Министерството за внатрешни работи, Судскиот совет, Врховниот суд на Република Македонија, Јавниот обвинител на Република Македонија и Народниот правобранител. Општинските совети се формираат заради спроведување на превенцијата на локално ниво.

ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА

Децата во Република Македонија имаат големи права кои се заштитени со меѓународни конвенции и акти, како и со домашни закони, правилници и акти. Република Македонија е потписник и ги спроведува сите меѓународни акти за заштита на правата на детето, заштита и превенција од насилство, тортура, дискриминација кои се инкорпорирани и во домашната легислатива.

Во член 40, став 4 од Уставот на РМ стои дека:

Републиката им обезбедува посебна заштита на децата без родители и децата без родителска грижа.

Во чл. 1 на Конвенцијата за правата на детето се вели дека, за целите на оваа конвенција, дете е секое човечко суштество што не наполнило осумнаесет години, ако врз основа на законот кој се однесува на детето, полнолетство не се добива порано.

Во чл. 3 (д) од Протоколот за превенција, спречување и казнување на трговијата со лица, особено жени и деца, со кој се дополнува Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал, стои дека поимот дете значи секое лице што е на возраст под осумнаесет години.

Во чл. 2 од Конвенцијата на Меѓународната организација на трудот, која се однесува на забраната и итната акција за елиминирање на најлошите видови на детска експлоатација на трудот, поимот дете ќе се употребува за сите лица под 18-годишна возраст.

Во нашето законодавство, во чл. 8 од Законот за заштита на деца стои дека како дете, во смисла на овој закон, се смета секое лице до наполнили 18 години живот, како и лице со пречки во физичкиот и психичкиот развој до наполнили 26 години живот.

Во однос на кривичната одговорност во КЗ на РМ стои дека дете е лице до наполнили 14 години живот, а додека од 14 до 16 години е помлад малолетник, а од 16 до 18 години е постар малолетник.

Што се однесува до дефинирањето на хендикепираните и ментално болни лица, нема универзална дефиниција. Во повеќе закони има различни дефиниции, па пред сè од тука се јавува потребата за донесување на посебен закон.

Во чл. 9, ст. 1 од Законот за заштита на децата, се забранува психичко или физичко малтретирање, казнување или друго нечовечко постапување или злоупотреба на децата.

Во чл. 3 (а) од Протоколот за превенција, сузбивање и казнување на трговијата со лица, особено жени и деца, со кој се дополнува Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал, се дефинира поимот трговија со луѓе, според кој поимот трговија со луѓе значи регрутирање, превезување, пренос, засолнување или прифаќање на лица, по пат на закана или со употреба на сила или други форми на принуда, или киднапирање, или измама, или залажување, или со злоупотреба на моќ или на состојба на немоќ или со давање или примање на пари или корист, заради постигнување на согласност на лице кое има контрола над друго лице, со цел за експлоатација. Експлоатацијата подразбира, во најмала мера, експлоатација на проституција на други лица или други форми на сексуална експлоатација, принудна работа или принудно услужување, ропство или постапување слично на ропство, слугување или вадење на органи;

Во истиот член во точка (ц) стои дека регрутирањето, превезувањето, преносот, засолнувањето или прифаќањето на дете заради експлоатација ќе се смета за трговија со луѓе дури и кога не е вклучена употреба на некој од начините определени во точка (а) од овој член.

Во Водичот на UNICEF за заштита на децата-жртви на трговија во Југоисточна Европа, трговијата со деца е чин на врбување, транспортирање, преместување, чување и примање на деца со цел нивно експлоатирање или во или вон земјата. Согласноста на децата-жртви за наменетата експлоатација е ирелевантна, дури и во случај да не е користено ниту едно од следниве средства: сила, принуда, киднапирање, измама, злоупотреба на сила или активности преземени додека детето се наоѓа во ранлива состојба или додека е под контрола на друго лице.

Во чл. 11 од Уставот на РМ се определува дека физичкиот и моралниот интегритет на човекот се неприкосновени. Се забранува секој облик на мачење, нечовечко или понижувачко однесување и казнување. Исто така се забранува присилната работа.

ПРЕПОРАКИ

1. Предвидување на посебни мерки за вклучување на децата-жртви на трговија или друг вид на присилна работа во образовните установи и за нивна рехабилитација и ресоцијализација.
2. На детето-жртва мора да му се обезбеди навремена правна помош и информации поврзани со неговиот статус, за состојбата во која се наоѓа, како и за правата и обврските кои ги има според нашето законодавство.
3. Кога возраста на детето не се знае со сигурност, с□ додека трае верификацијата на возраста на жртвата тоа да биде третирано како дете, и да му бидат обезбедени сите потребни мерки на заштита.
4. Веднаш по првичната идентификација децата-жртви треба да бидат сместени на безбедна локација (прифатилиште, дом, семејство или друга институција).
5. Центрите за социјални работи во соработка со невладините организации треба да развиваат стандарди за давање помош и заштита во местата каде што се сместуваат децата-жртви.
6. Во однос на грижата и помошта треба да се има предвид потеклото, полот, возраста и дали како дете-жртва се јавува со посебни потреби (психосоцијално растројство, хенди-кепираност, болест или бременост).
7. Донесување на посебни програми за заштита и поддршка на децата-жртви на трговија во однос на нивната физичка, психолошка, правна, образовна здравствена помош и домување.
8. Преземање мерки за заштита на приватноста и идентитетот на детето-жртва.

ЗАКОН ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

Со овој закон се уредуваат условите, начинот и постапката за остварување на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер со кои располагаат органите на државната власт и други установи и институции утврдени со закон. Со законот им се овозможува на сите физички и правни лица да го остваруваат правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер, а имателите на информации се должни да обезбедат јавност и отвореност во своето работење. Слободен пристап до информации имаат и странски правни и физички лица.

Иматели на информации се органите на државната власт и други установи институции утврдени со закон, органите на општината, на градот Скопје, јавните установи и служби, јавни претпријатија и правни и физички лица кои вршат јавни овластувања и дејности од јавен интерес утврдени со закон.

Во член 5 од законот децидно се наведени условите кога имателот на информација може да го одбие барањето за пристап до информација. Информацијата нема да биде дадена ако таа се однесува на:

1. информацијата која врз основа на закон претставува класифицирана информација со соодветен степен на тајност;
2. личен податок чие откривање би значело повреда на заштита на личните податоци;
3. информација за архивско работење која е утврдена како доверлива;
4. информација чие давање би значело повреда на доверливоста на даночната постапка;
5. информација која е добиена или составена за истрага, кривична или прекршочна постапка, за спроведување на управна или граѓанска постапка, а чие давање би имало штетни последици за текот на постапката;
6. информација која се однесува на комерцијални и други економски интереси, вклучувајќи ги и интересите на монетарната и фискалната политика и чие давање ќе има штетни последици во остварувањето на функцијата;
7. информација од документ што е во постапка на подготвување и с□ уште е предмет на усогласување кај имателот на информации, чие откривање би предизвикало погрешно разбирање на содржината;
8. информација за заштита на животната средина која не е достапна до јавноста заради заштита на здравјето на луѓето и животната средина; и
9. информација која ги загрозува правата од индустриска или интелекту-

ална сопственост (патент, модел, мостра, стоковен и услужен жиг, ознака на потеклото на производот).

Имателите на информации се должни да ја информираат јавноста за:

- основните податоци за контакт со имателот на информацијата, и тоа: назив, адреса, телефонски број, број на факс, имејл адреса и адресата на веб-страницата;
- прописи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации, поврзани со регистарот на прописи објавен во службено гласило;
- предлог-програми, програми, стратегии, ставови, мислења, студии и др. слични документи кои се однесуваат на надлежноста на имателот на информации;
- сите повици во постапката за јавните набавки и тендерската документација утврдени со закон;
- податоци за неговите надлежности утврдени со закон;
- организацијата и трошоците на работењето, како и за давањето на услуги на граѓаните во управната постапка и за своите активности;
- издавање на информативни билтени, и др. облици на информирање;
- интернет-страница за објавување на одлуки, мерки и акти со кои се влијае на животот и работата на граѓаните;
- други информации кои произлегуваат од надлежноста и работата на имателот на информации

За имателот на информации се предвидени казни ако спротивно на член 6 одобри пристап до информација спротивно на одредбите од овој закон, ако поради тоа настанала штета за барателот, за јавноста или интересот кој се заштитува со таа информација.

Центрите за социјални работи како иматели на информации - располагаат со податоци кои се однесуваат на конкретни жртви на трговија со луѓе. Одговорните лица во центрите за социјални работи треба да обезбедат слободен пристап на информации на одреден барател на информација - канцеларијата на НМУ, НВО и др. институции кои работат со жртви со трговија со луѓе.

Исто така, центрите за социјални работи согласно со овој закон имаат право да одбијат да дадат информација доколку сметаат дека со дадената информација може да се загрози безбедноста на одредена личност или бараната информација претставува повреда на заштита на личните податоци. Центрите за социјални работи имаат право да одбијат да дадат докази во однос на информациите што им биле доверени од страна на жртвите на

трговија со луѓе во текот на нивните професионални должности ако со давањето на тие информации се прави повреда на заштита на личните податоци. Особено значајна е заштитата на личните податоци во однос на врските со медиумите. Случаите на трговија со луѓе предизвикуваат голем интерес кај медиумите, ова ја зголемува потребата за посебно внимание за заштита на личните податоци на жртвите. Фотографија и нејзина лична историја не треба да им се даваат на медиумите, ниту пак деталите кои би можеле да доведат до идентификација на жртвата, како што е нејзината адреса.

За одговорното лице на имателот на информации се предвидени и парични казни ако спротивно на член 6 од овој закон даде податоци за информација која не требало да ја даде, а исто така ќе биде казнет и ако одбие да даде информација, а поради тоа настанала штета за барателот, за јавноста или интересот кој се заштитува со таа информација.

Според член 38 од овој закон се ослободува од одговорност вработен во државна администрација кој ќе даде заштитена информација, доколку таа е од значење за откривање на злоупотреба на службената положба и коруптивно однесување, како и спречување на сериозни закани за здравјето и животот на луѓето и загрозување на животната средина.

Основната цел на овој закон е на граѓаните да им се овозможи соодветен пристап до информациите за да можат да донесат свој критички став и мислење за работата на јавната власт. Со овој закон се намалува можноста за шпекулации, бидејќи информациите ќе се добиваат директно од имателите на информациите. Исто така, со овој закон граѓаните ќе се поттикнуваат и охрабруваат да го користат ова право.

Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер ќе се применува од 1 септември 2006 година. До овој период треба да се донесат подзаконски акти, статут, правилник за работа на комисијата, деловник и упатство на кои начин да се постапува со барањето на граѓаните.

**Анализа на базата на податоци
за потенцијалните жртви на трговија со луѓе**

Трговијата со луѓе е злоупотреба на човековите права на жртвата. Заштитата на правата на лицата кои се предмет на трговија со луѓе треба да бидат приоритет на сите мерки за борба против трговија со луѓе. И покрај бројните мерки за заштита на човековите права, декларации и договори, во практиката средствата за справување со трговијата со луѓе ги прекршуваат принципите на човековите права. Механизмот за заштита треба да опфаќа широк опсег на различни специјализирани услуги, кои се фокусираат во конкретните потреби на секој поединец.

За поуспешно справување со феноменот трговија со луѓе сè уште постои простор за подобрување на законската регулатива за заштита на жртвите. Потребно е да се спроведат правни реформи кои се однесуваат на подобрување на законодавството за борба против трговија со луѓе од аспект на човековите права на жртвата. Заради функционален механизам за упатување на жртвите - НМУ, потребно е да се направат дополнувања и измени во анализираната законска регулатива, односно во Кривичниот закон, кривичната постапка, Законот за семејство, Законот за социјална заштита, Законот за заштита на децата. Од особено значење во обезбедување помош на жртвите од трговија со луѓе би била соработката со граѓански групи или домашни невладини организации кои се вклучени во решавањето на проблемите на трговија со луѓе, или со заштита на жртвите, како што се женските групи, НВО кои се занимаваат со човекови права, насилство над жените, како и групите за родова еднаквост.

Анализа на базата на податоци за потенцијалните жртви на трговија со луѓе

Националниот механизам за упатување располага со база на податоци на потенцијални

жртви на трговија со луѓе од домашно потекло. Врз база на тие податоци е изработена феноменологијата на домашните потенцијални жртви на трговија со луѓе. Сликата е создадена како резултат на полуструктурираниот прашалник од 26 прашања пополнети од страна на номинираните социјални работници, кои работат на полето на трговија со луѓе во рамките на центрите за социјална работа во Република Македонија.

Анализата отвора прашања кои ја прават генезата на домашните потенцијални жртви на трговија со луѓе.

Таа е претставена на 2 нивоа: микро ниво и мезо ниво

А. Микро ниво - Личноста потенцијална жртва на трговија со луѓе

Б. Мезо ниво - Потесното (семејството) и поширокото (пријател-ки, другари-ки) опкружување

- Со посебен осврт на феноменологијата на

идентификуваната потенцијална жртва од домашно потекло

- Со посебен осврт на институционалната поставеност на Националниот механизам за упатување - алатка за превенција и заштита на жртвите на трговија со луѓе

Податоците се прибирани од 1 јануари до 1 декември 2006 година и се обработувани во периодот од септември, октомври и ноември 2006 година.

Идентификувана потенцијална жртва на трговија со луѓе од домашно потекло е лицето што ги исполнува трите елементи на трговија со луѓе (ПРОЦЕС - регрутирање, транспорт, трансфер, криење, прифаќање; СРЕДСТВО - закана, принуда, грабнување, лага, измама, залажување, употреба на сила; ЦЕЛ - проституција, порнографија, сексуална експлоатација, принудна работа, ропство) и има еден или повеќе поделенти, а се родени во Македонија или се државјани на Република Македонија.

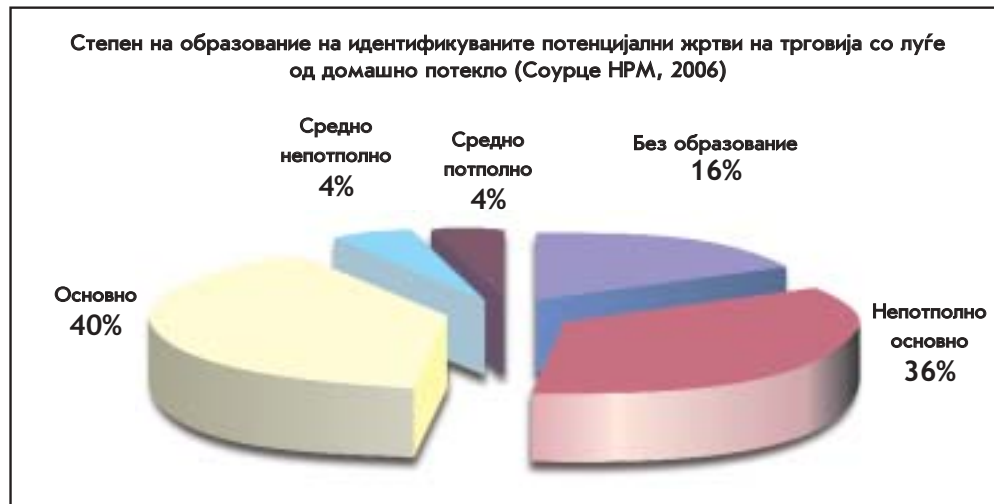
А. Микро ниво

Основните карактеристики на идентификуваната потенцијална жртва на трговија со луѓе од домашно потекло

1. Возраст

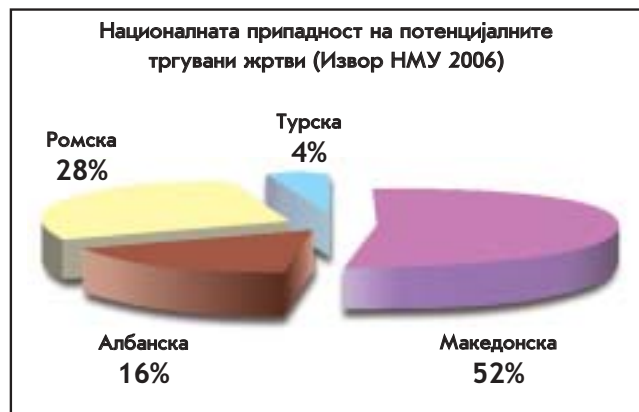
2. Образование

3. Образовна вклученост (инклузија)

4. Национална припадност

5. Брачна состојба

6. Жртвата и потомството

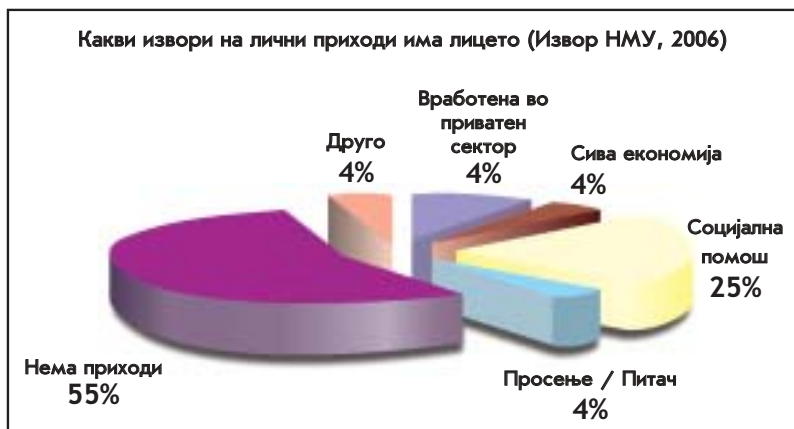
7. Документи за идентификација

идентификација

8. Извор на приходи

приход

9. Здравствена состојба

здравија

Заклучоци

Во обработените податоци за потенцијалните жртви на трговија со луѓе доминантна е возрастната група од 15 до 18 години - 44%, но исто така може да се забележи дека е висок и процентот на деца од 10 до 14 години - 20%;

Аналогно на возраста е и нивното образование, 40% се со завршено основно образование, 36% со нецелосно основно и 16% немаат никакво образование, загрижувачки е фактот дека 98% не посетуваат никаква настава;

Според националната припадност може да се забележи дека 52% се од македонска, 28% од ромска, 16% од албанска и 4% од турска национална припадност;

Поголем процент од потенцијалните жртви на трговија со луѓе се немажени и 71% од нив немаат деца;

При првиот контакт во ЦСР, 61% потенцијални жртви на трговија со луѓе немале документи за идентификација;

Во однос на изворите на приход, 55% немале никаков извор на приход и 25% примаат социјална помош.

Б. Мезо ниво

Поширокото опкружување и феноменологијата на идентификуваната домашна потенцијална жртва на трговија со луѓе

1. Семејната функционалност

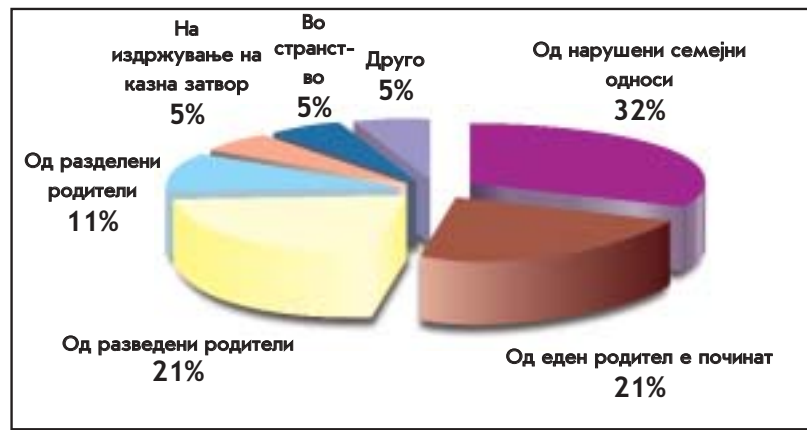

3. Социјални контакти и тргувањето

3а.

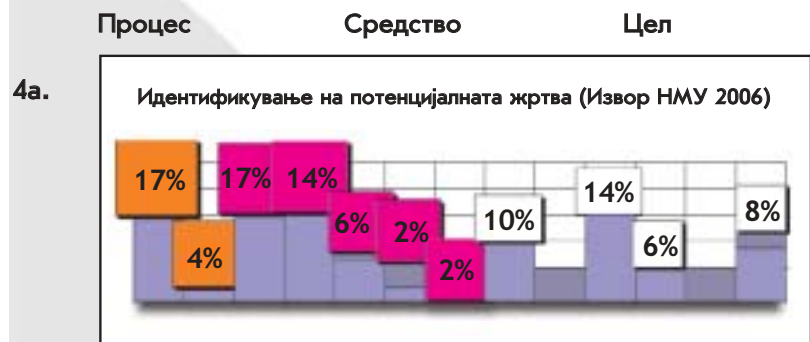
2. Тип на дисфункционално семејство

3б.

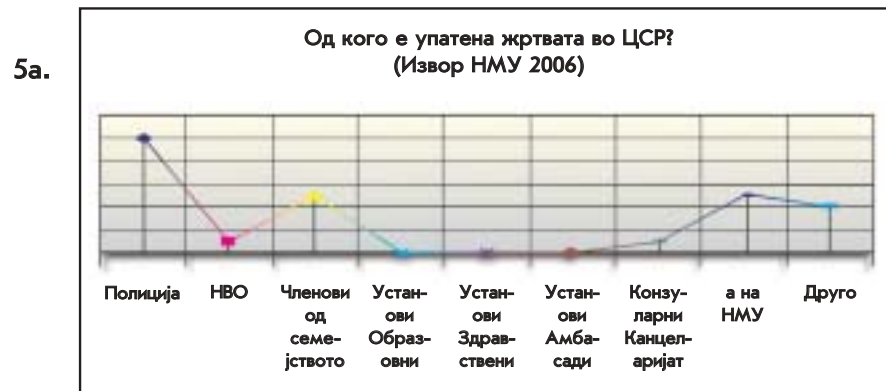
4. Феноменологијата на идентификуваната потенцијална жртва од домашно потекло

Транспорт Прифаќање
 Измама Залажување Принуда Лага Зкана Проституција
 Порнографија Сексуална експлоатација Принудна работа Робство Питачење

5. Институционалната поставеност на НМУ - превенција и заштита

Заклучоци

Од потенцијалните жртви на трговија со луѓе, 91% потекнуваат од дисфункционални семејства и тоа:

- 32% од семејства со нарушени семејни односи
- 21% со починат еден родител
- 21% со разведени родители
- 11% со разделени родители

што се однесува на социјалните контакти што ги остваруваат потенцијалните жртви на трговија со луѓе, може да се забележи дека 95% одржуваат контакти со свои блиски роднини, но во однос на контактите со другари/ки овој процент е значително помал и 55% немаат никакви контакти со пријатели/ки или другари/ки;

За ерозијата на семејството зборува фактот што 40% од семејствата посредувале во процесот на трговијата. Како посредници се појавуваат другари/ки - 18%, исто толкав е процентот и на непознати лица и пријатели/ки - 14 % ;

Во процесот на идентификацијата на потенцијалните жртви на трговија со луѓе може да се забележат следниве проценти на процес, средства и цел:

- 17% транспорт, 4% прифаќање
- 17% измама, 14% залажување, 6% принуда и по 2% лага и закана
- 10% проституција, 14% сексуална експлоатација, 6% принудна работа и 8% питачење;
- 70% од потенцијалните жртви на трговија со луѓе доброволно стапиле во контакт со трговецот/те;

Во ЦСР најчесто потенцијалните жртви на трговија со луѓе за да побараат помош се упатени од полицијата, од членови на семејството, од канцеларијата на НМУ и од НВО;

Во ЦСР како услуга најчесто им била дадена психосоцијална поддршка - 49%, упатени во прифатилиште преку канцеларијата на НМУ - 43%, еднократна парична помош - 4% и правна помош - 4% ; .

З а к л у ч о ц и

**Извадоци од извештајот за евалуација
(период: септември 2005 - јули 2006)**

Цел на извештајот

Извештајот за евалуација ги сумира клучните заклучоци и препораки од проценката направена од консултантот на координативната канцеларија на Националниот механизам за упатување (НМУ) и за активностите во рамките на проектот НМУ. При подготвувањето на извештајот и извршувањето на проценката, консултантот ги зема предвид сите релевантни проектни документи, вклучувајќи го описот на проектот и сите пишани материјали што биле усвоени како резултат на проектот. Дополнително на ова, консултантот се запозна со минатите активности на канцеларијата на НМУ преку претходни извештаи и публикации издадени од и за организацијата.

Главната цел на извештајот беше да се спроведе проценка на проектот НМУ, со цел да се идентификуваат сите идни можности за развој и имплементација на проектот, како и да се подобрат капацитетите на персоналот на НМУ за имплементирање на успешен, професионален и одржлив проект кој има цел да се осврне на една итна хуманитарна и јавна потреба.

Во дополнение на ова, извештајот го оцени нивото до кое постојните цели на проектот биле пресретнати на ефикасен и ефективен начин, и го утврди влијанието на проектот. Специфичните критериуми за евалуација кои беа земени предвид се:

Релевантност

нивото до кое целите на проектот биле соодветни на проблемот со кој проектот НМУ требаше да се соочи;

Ефикасност

дали резултатите биле остварени разумно;

Ефективност

нивото до кое целната група имала корист од услугите;

Влијание

нивото до кое проектот придонел кон остварувањето на целите на пошироките политики и програми за борба против трговија со луѓе.

Изготвувањето на извештајот следеше по претходно утврдена временска рамка, и по завршувањето на периодите за подготовка и проценка, истиот беше финализиран во септември 2006 година. Периодот за проценка беше реализиран преку истражувања со употреба на прашалници, специфично структурирани интервјуа, состаноци со фокусни групи и непосредно набљудување.

Консултантот, г-ѓа Сунчица Димитријоска, е професор на скопскиот Филозофски факултет - Институт за социјална работа и социјална политика.

Таа има практично искуство во полето на социјалната работа и широко искуство со социјалното истражување. Овој документ презентира извадоци од извештајот за евалуација кој ги содржи комплетните наоди на консултантот.

Специфични наоди за компатибилноста на проектот со приоритетите, за учеството и за информациите нивоа

Постои високо ниво на компатибилност помеѓу приоритетите на Република Македонија и на проектот имплементиран со поддршка на ОБСЕ. 99% од испитаните лица се изјасниле дека чувствувале потреба за ваков проект и дека истиот е приоритет за нив, додека, пак, 1% сметале дека нема потреба од ваков проект.

Нивоата на задоволителност се исто така доста високи: 98% од испитаните лица се мошне задоволни од ефектите од проектот, додека 2% се незадоволни од имплементацијата на проектот НМУ.

Пример:

Во општината Свети Николе, еден од социјалните работници вклучени во фокусната група кажа дека проектот НРМ е голем настан за Центарот за социјална работа (ЦСР) поради тоа што минатите активности на Центарот биле сведувани на административни задачи, без спроведување на какви било социо-терапевтски активности кои ја сочинуваат основата на социјалната работа

Учеството на партнерите во проектните активности е на задоволително ниво. Во сите општини каде биле идентификувани претпоставени жртви, ЦСР биле вклучени без никаков дополнителен финансиски надомест.

Во повеќето случаи, работата што била изведена од ЦСР била на волонтерска основа, без обезбедување на какви било придобивки со оглед на работното време или, пак, надоместот за работното време кое го надминува со закон утврденото.

Успехот на проектот НМУ, исто така, може да биде виден од фактот дека квалитативните информации покажуваат дека учесниците сакаат да бидат вклучени во проектот во иднина. Високиот процент на поддршка е добар показател за успехот на НМУ во остварувањето на својата мисија.

Пример: Нивото од задоволителноста од проектот НМУ во штип предизвика социјалните работници да започнат со стандардизација на процедурите за идентификација на жртвите, обидувајќи се да развијат подобар облик на интервенција, преку избегнување на повторување на интервју со жртвата.

Нивоата на информираност помеѓу корисниците се високи. Генерално, бројот на оние што тврдат дека немаат информации околу проектот беше мал, и имаат кажано дека знаат каков вид на соработка постои помеѓу канцеларијата на НМУ, ЦСР, полицијата и НВО. Придонес кон ваквиот позитивен развој на настаните даде и издавањето на информациониот документ на НМУ кој беше дистрибуиран до сите учесници во проектот. Како и да е, во одделни делови од државата каде проблемот со трговијата со луѓе не е толку интензивен, забележано беше помало ниво на запознаеност.

Заклучоци

Имплементацијата на проектот НМУ претставува прв вид на поддршка од ваков вид од страна на Министерството за труд и социјална политика до јавните институции - центрите за социјална работа, во развивањето на партнерски однос со останатите играчи во заштитата на жртвите. Следниве заклучоци може да бидат изложени како резултат на проценката на ваквите активности:

Во рамките на своите активности, Министерството за труд и социјална политика има обврска да обезбеди поддршка за ранливите групи, па затоа постои високо ниво на компатибилност помеѓу приоритетите на државата и имплементацијата на проектот НМУ;

Имплементацијата на овој проект го носи со себе предизвикот да се работи со жртви на трговија кои имаат посебни потреби и побарувања, при што, планирањето, имплементацијата и одржувањето на ваков проект стану-

ва комплициран процес кој е придружен од специфични тешкотии предизвикани од индивидуалните потреби на жртвите и од нивото на развој на самиот систем;

Најчести проблеми кои влијаат врз имплементацијата на проектот се оние што се поврзани со системот, особено со кадровските промени, малиот број на социјални работници, постојните реформи во одговорните министерства и несоодветното работно време на социјалните работници;

Позитивните ефекти кои резултираат од имплементацијата на овој проект се мошне високи и се движат од подобрување на процесот на идентификација на жртвите и подигање на знаењето кај социјалните работници и инспекторите, преку поддршка на жртвите од трговија со луѓе на индивидуално и локално ниво, па сè до изградба на институционализиран систем на заштита;

Постои високо ниво на подобрување на заштитата на жртвите од трговија со луѓе, како резултат на зголеменото знаење, мотивација и ентузијазам кај персоналот кој работи со жртвите;

Интервјуираните лица го истакнаа високото ниво за задоволителност од професионализмот на персоналот на НМУ, како и од високото ниво на поддршка за жртвите од партнер НВО;

Постои високо ниво на соработка помеѓу МТСП, ЦСР и НВО, а во одредени градови постои нешто помала соработка со МВР, т.е. со инспекторите;

Употребувана е усогласена терминологија при теоретската работа со концептите за идентификација, поддршка и заштита на тргуваните жртви.

Препораки

Времетраењето на проектот НМУ не дозволува да се проектираат валидни препораки. Како и да е, следниве точки може да бидат истакнати од прегледот на имплементацијата на проектот:

Усвојувањето на соодветни правни регулативи околу обезбедувањето на соодветна социјална заштита за тргуваните жртви треба дополнително да се притиска, како на локално, така и на национално ниво;

Постои потреба за постојана едукација и набљудување на работата на социјалните работници и инспекторите, како и на локалните лидери во обезбедувањето на социјални интервенции;

Треба да бидат изготвени упатства и стандардни оперативни процедури за соодветни дејства со тргуваните жртви, кои ќе вклучуваат детално бележење на сите активности, како успешните, така и неуспешните;

Национален механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе

Дата-базата за тргувани жртви треба дополнително да се подобри и заштити. Доверливоста на личните податоци треба да биде почитувана и дополнително унапредена;

Млади волонтери или договорни социјални работници треба да бидат најмени, со цел да се постигне поширок придонес кон општеството;

Соработката и координацијата на активностите помеѓу локалните и националните играчи на централно ниво треба дополнително да се унапреди;

Како резултат на тенденцијата за зголемување на сиромаштијата во руралните околии треба да се имплементираат едукативни/превентивни активности во руралните и урбаните околии, што бара подготовка на паралелни проекти за едукација на локалното население за превенција на трговијата со луѓе;

Имајќи ја предвид влијателната моќ на медиумите, од особено значење е да се продолжи работата со претставниците на медиумите и истите да се едуцираат за прашања поврзани со трговијата со луѓе, особено за потребата за заштита на идентитетот на тргуваните жртви и за можноста за стигматизација;

Имајќи предвид дека работата со тргувани жртви може да има влијание врз професионалците, неопходно е да се посочат упатства, поддршка и заштита, како и размена на професионални искуства;

Донациите што беа направени од ОБСЕ, а следствено на тоа и од UNICEF, за обезбедување на соодветен работен простор и техничка опрема за работа со ранливи жртви имаат особено значење. Како и да е, мошне важно е да се обезбедат работни простории и во останатите ЦСР, и со тоа да се обезбеди соодветен третман;

Иако проектот ја има воведено категоријата "жртви на трговија со луѓе" во формуларите на министерството, постои дополнителна потреба за институционализација на концептот и за воведување на истата категорија и во Законот за социјална заштита, како и за утврдување на соодветни форми на заштита (видови третмани и правото на социјална помош).

**Канцеларија на Националниот механизам
за упатување (НМУ)**

Меморандум за соработка

МЕМОРАНДУМ ЗА СОРАБОТКА

Помеѓу

Министерство за труд и социјална политика

и

НВО Отворена порта

Склучен на ден 14.06.2006 год. во Скопје

Член 1

Договорни страни

1. Министерството за труд и социјална политика
2. НВО Отворена порта/Ла Страда Македонија

Член 2

Цели на меморандумот

Целта на овој Меморандум е меѓусебна соработка и меѓусебно информирање во рамките на проектот за Национален механизам на упатување (НМУ), чиј носител е Министерството за труд и социјална политика со цел развивање на стандардна оперативна процедура за упатување на жртвите на трговија со луѓе до специјализирани услуги, на начин што ќе обезбеди заштита и унапредување на човековите права на сите лица што се предмет на трговија со луѓе, без оглед на нивната националност, етничка припадност, старост и пол. Двете страни во овој Меморандум ја признаваат потребата за обезбедување сеопфатно прифаќање и заштита на жртвите во согласност со нивните потреби и интереси. Таквите сеопфатни услуги најдобро можат да се обезбедат преку развивање ефективен систем за заеднички контакти, упатувања и соработка помеѓу страните

Член 3

Постапката на упатувањето на жртвите на трговија со луѓе до специјализирани услуги може да се врши само на доброволна основа, односно по претходна согласност на лицето-жртва на трговија со луѓе

Член 4

Министерството за труд и социјална политика и Отворена порта се согласија нивната заедничка соработка да биде спроведена на следниов начин:

МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА / НМУ

Министерството за труд и социјална политика на сите лица за кои се претпоставува дека се жртви на трговија со луѓе (сексуална експлоатација, принудна работа, присилно просење, ropство и др.) ќе им дава помош и заштита, и истите ќе ги упатува и сместува во засолниште или друго сигурно место.

Ќе врши проценка на иницијалните потреби на жртвите на трговија со луѓе и ќе остварува координација на заштитата и достапната помош.

Ќе ги информира жртвите на трговија со луѓе за нивните права и статус и ќе го следи процесот на ресоцијализација.

Ќе обезбедува правна помош за сместените жртви и ќе соработува со соодветните структури во обезбедувањето на заштита на сведоци и заштита во ситуации опасни по живот;

Ќе спроведува анализи и проценки на причините за трговија со луѓе, базирани на податоци, факти и информации прибрани за време на интервјуата со жртвите.

НВО - ОТВОРЕНА ПОРТА / ЛА СТРАДА МАКЕДОНИЈА

Ќе ги сместува жртвите на трговија со луѓе во прифатен центар, каде се упатени од страна на МТСП, центрите за социјална работа преку НМУ врз основа на своја согласност и слободна волја;

Ќе обезбеди храна, облека и други неопходни услови за живот на сместените жртви;

Ќе обезбеди психолошка поддршка и советување на жртвите на трговија со луѓе;

Ќе обезбеди социјална рехабилитација и реинтеграција за сместените жртви, преку образовна и професионална обука, самовработување, вработување, доколку околностите тоа го дозволуваат;

Ќе го информираат МТСП за сите проблеми што се однесуваат на добросостојбата на сместените жртви кои биле упатени од страна на МТСП;

Ќе обезбедат превоз на жртвите во случај на потреба (судски постапки, семејни посети). Враќањето на жртвата во семејството ќе биде спроведено во согласност со волјата на жртвата и семејството;

Ќе посредува во остварување контакт на жртвите со нивните семејства, ќе ја олеснува нивната реунификација;

Ќе спроведува анализи и проценки на причините за трговија со луѓе, базирани на податоци, факти и информации прибрани за време на интервјуата со жртвите кои се сместени во прифатниот центар.

Ќе ја почитува приватноста и доверливоста на информациите дадени од оние на кои им се помага;

Член 5

Со цел да се обезбеди успешна имплементација, надгледување и координација на овој Меморандум, странките се согласуваат да воспостават редовни консултативни средби.

Член 6

Овој Меморандум ќе стапи во сила по неговото потпишување од гореспоменатите страни.

Член 7

Евентуалните измени или дополненија на овој Меморандум ќе бидат направени по согласност на двете страни.

Фото Галерија

ФОТО ГАЛЕРИЈА

ФОТО ГАЛЕРИЈА

Б Е Л Е Ш К И . . .

Б Е Л Е Ш К И . . .

